

РАМКА НА ОБЩНОСТТА ЗА ДЪРЖАВНА ПОМОЩ ЗА НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ, РАЗВИТИЕ И ИНОВАЦИИ

(2006/С 323/01)

Страница

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
1.1. Цели на държавната помощ за научни изследвания, развитие и иновации.....	4
1.2. Политиката на държавни помощи и НИРИ.....	5
1.3. Балансовият тест и прилагането му към помощта за научни изследвания и иновации	7
1.3.1. План за действие за държавните помощи: по-малко и по-целенасочена помощ, балансов тест при оценката на помощта.....	7
1.3.2. Целта от общ интерес, визирана в рамката	8
1.3.3. Подходящ инструмент.....	9
1.3.4. Стимулиращ ефект и необходимост от помощта	10
1.3.5. Пропорционалност на помощта	10
1.3.6. Отрицателните ефекти от помощта за НИРИ трябва да са ограничени, така че общият баланс да е положителен	10
1.4. Прилагане на балансовия тест: юридически презумпции и необходимост от по-специфична оценка.....	11
1.5. Обосновка на конкретни мерки, обхванати от настоящата рамка.....	13
2. ПРИЛОЖНО ПОЛЕ И ДЕФИНИЦИИ.....	15
2.1. Приложно поле на рамката	15
2.2. Дефиниции.....	17
3. ДЪРЖАВНА ПОМОЩ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 1 ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕС.....	20
3.1. Научноизследователските организации и иновационните посредници като получатели на държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕС	20
3.1.1. Публично финансиране на нестопански дейности.....	20
3.1.2. Публично финансиране на стопански дейности.....	21

3.2. Косвена държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕС за предприятия чрез публично финансирани научноизследователски организации.....	22
3.2.1. Научни изследвания за сметка на предприятия (научни изследвания по договор или научноизследователски услуги)	22
3.2.2. Съвместна дейност между предприятия и научноизследователски организации.....	23
4. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩТА ПО ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 3, БУКВА Б) ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕС.....	24
5. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩТА ПО ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 3, БУКВА В) ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕС.....	25
5.1. Подпомагане на проекти за НИРД.....	25
5.1.1. Категории научни изследвания	26
5.1.2. Базисни интензитети на помощта	26
5.1.3. Надбавки	27
5.1.4. Допустими разходи.....	29
5.1.5. Възстановяем аванс	30
5.1.6. Фискални мерки	31
5.1.7. Изравнителна клауза.....	31
5.2. Помощ за технико-икономически проучвания	32
5.3. Помощ за разходите на МСП във връзка с права на индустриална собственост ..	32
5.4. Помощ за млади иновационни предприятия.....	33
5.5. Помощ за процесни и организационни иновации в сферата на услугите	34
5.6. Помощ за консултантски услуги по иновации, помощ за поддържащи услуги по иновации.....	35
5.7. Помощ за заемане на висококвалифициран персонал	36
5.8. Помощ за иновационни клъстери.....	36
6. СТИМУЛИРАЩ ЕФЕКТ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПОМОЩТА	38
7. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩИ, ПОДЛЕЖАЩИ НА ПОДРОБНА ОЦЕНКА	40
7.1. Мерки, подлежащи на подробна оценка.....	40

7.2. Методика на подробната оценка: критерии за НИРИ при икономическата оценка на някои индивидуални случаи	42
7.3. Положителни ефекти на помощта.....	42
7.3.1. Наличие на пазарни несъвършенства	43
7.3.2. Подходящ инструмент.....	43
7.3.3. Стимулиращ ефект и необходимост от помощта	44
7.3.4. Пропорционалност на помощта	45
7.4. Анализ на нарушаването на условията за конкуренция и търговия	46
7.4.1. Нарушаване на динамичните стимули.....	47
7.4.2. Създаване на пазарна мощ	48
7.4.3. Поддържане на неефективни пазарни структури	49
7.5. Баланс и решение	49
8. КУМУЛИРАНЕ.....	50
9. СПЕЦИАЛНИ ПРАВИЛА ЗА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И РИБАРСТВОТО	50
10. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ.....	51
10.1. Отчетност и мониторинг	51
10.1.1. Годишни доклади.....	51
10.1.2. Достъп до пълния текст на схемите	52
10.1.3. Информационни фишове	52
10.2. Подходящи мерки	53
10.3. Влизане в сила, валидност и преразглеждане	54

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Цели на държавната помощ за научни изследвания, развитие и иновации

Насърчаването на научните изследвания, развитието и иновациите (наричано по-долу: НИРИ) е важна цел от общ интерес. В член 163 от Договора за ЕС е посочено, че „Общността има за цел да укрепва научните и технологични основи на индустрията на Общността и да съдейства за нейната по-голяма конкурентоспособност на международно ниво, като в същото време насърчава всички научни изследвания в други области, които се считат за необходими...”. Членове 164 - 173 от Договора за ЕС определят дейностите, които следва да се осъществяват в тази връзка, обхваща на многогодишната рамкова програма и начина за изпълнението ѝ.

На срещата си в Барселона през м. март 2002 г., Европейският съвет постави ясна цел по отношение бъдещото развитие на разходите за научни изследвания. Той прие, че общите разходи за научни изследвания и развитие (по-долу: НИР) и иновации в Общността трябва да се увеличават с цел да приближават 3 % от brutния вътрешен продукт към 2010 г. Освен това Съветът поясни, че две трети от тези нови инвестиции трябва да идват от частния сектор. За да бъде постигната тази цел, инвестициите за научни изследвания следва да нарастват средногодишно с 8 %, която означава 6 % ръст на публичните разходи¹ и 9 % годишен ръст на частните инвестиции².

Целта е чрез държавната помощ да се увеличава икономическата ефективност³ и по този начин да допринася за устойчив растеж и заетост. Следователно, държавната помощ за НИРИ е съвместима, ако може да се очаква, че помощта ще доведе до допълнителни НИРИ, и ако може да се счете, че нарушаването на условията за конкуренция няма да противоречи на общия интерес, който за целите на тази рамка Комисията приема за тъждествен с икономическата ефективност. Целта на рамката е да осигури постигането тази цел и по-специално да улесни държавите-членки в

¹ Трябва да се има предвид, че само част от публичните разходи за НИР ще бъдат квалифицирани като държавни помощи.

² Виж „Инвестиции в научни изследвания: Европейски план за действие”; Съобщение от Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален съвет и Комитета на регионите, СОМ (2003 г.) 226 окончателен, стр. 7.

³ В икономическата наука терминът „ефективност” (или „икономическа ефективност”) се отнася до степента, в която общото богатство е оптимизирано в рамките на конкретен пазар или на икономиката в широк смисъл. Допълнителните НИРИ увеличават икономическата ефективност, като изместват пазарното търсене в посока към нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, което е равностойно на намаляване на съотношението между цената и качеството на тези стоки.

усилията им за по-прецизно насочване на помощта към съответните несъвършенства на пазара⁴.

Член 87, параграф 1 от Договора за ЕС установява принципа за забрана на държавната помощ. Но в определени случаи тази помощ може да бъде съвместима с общия пазар въз основа на член 87, параграфи 2 и 3. Помощта за НИРИ може да бъде оправдана на първо място въз основа на член 87, параграф 3, букви б) и в). В тази рамка, Комисията установява правила, които ще прилага при оценката на нотифицираните ѝ помощи, упражнявайки по този начин дискреционните си правомощия и увеличавайки правната сигурност и прозрачността на процеса, по който стига до едно или друго решение.

1.2. Политиката на държавни помощи и НИРИ

В контекста на Лисабонската стратегия се счита, че нивото на НИРИ не е оптимално за икономиката на Общността, което предполага, че увеличаването на НИРИ би довело до по-голям растеж в Общността. Комисията счита, че съществуващата уредба на държавните помощи за НИР трябва да бъде модернизирана и усъвършенствана, за да посрещне това предизвикателство.

На първо място, с настоящата рамка Комисията разширява съществуващите възможности за подпомагане на НИР с нови дейности, предназначени за развитие на иновациите. Иновацията е процес, който свързва знанията и технологиите с използването на пазарните възможности за нови или по-добри продукти, услуги и бизнес процеси в сравнение с наличните на общия пазар, и включва определена степен на риск. Но в контекста на правилата за държавните помощи Комисията счита, че държавната помощ за иновации следва да бъде одобрявана не въз основа на абстрактна дефиниция за иновации, а само доколкото иновациите са свързани с конкретни дейности, които са ясно насочени към възпрепятстващите иновациите несъвършенства на пазара, и за които ползите от държавната помощ могат да натежат над евентуалните вреди за конкуренцията и търговията.

На второ място, Комисията се стреми към по-добро администриране на държавната помощ за НИРИ. Тя възнамерява да разшири обхвата на груповото освобождаване за НИР, което понастоящем е ограничено до помощта за малки и средни предприятия (по-долу: МСП)⁵. В бъдеще се предвижда издаването на общ регламент за групово освобождаване (по-долу: РГО), който ще обхване по-малко проблематичните мерки за помощ в областта на НИРИ. Настоящата рамка ще

⁴ Счита се, че „несъвършенство на пазара“ е налице, когато пазарът, ако бъде оставен на собствените му механизми, не може да произведе икономически ефективен резултат. Именно при тези обстоятелства държавната интервенция, включително държавната помощ, може да подобри пазарния резултат по отношение на цени, продукцията и използване на ресурсите.

⁵ План за действие по държавните помощи. По-малко и по-целенасочена държавна помощ: пътна карта за реформа на държавните помощи 2005-2009 г. COM (2005 г.) 107 окончателен – SEC (2005 г.) 795, приет на 7 юни 2005 г.

продължи да се прилага към всички мерки, които са нотифицирани на Комисията поради това, че не са обхванати от РГО или нотифицирането им е задължително по РГО, или поради това, че държавата-членка е решила да нотифицира мярка, която по принцип може да бъде освободена по РГО, а също и при оценката на помощи, за които не са подадени нотификации.

На трето място, с цел по-добро фокусиране на упражнявания от Комисията контрол, тази рамка предвижда, по отношение оценката на попадащите в приложното ѝ поле мерки, не само правила за съвместимост на конкретната мярка за помощ (глава 5 по-долу), но също така, предвид увеличениния риск някои мерки за помощ да нарушат условията за конкуренция и търговия, допълнителни елементи във връзка с анализа на стимулиращия ефект и необходимостта от помощта (глава 6 по-долу) и допълнителна методика за случаите на подробни оценки (глава 7 по-долу).

В този контекст Комисията подчертава, че конкурентните пазари по принцип следва сами да доведат до най-ефективния резултат по отношение на НИРИ. Въпреки това, в областта на НИРИ не винаги се получава така и резултатът би могъл да се подобри чрез интервенция от страна на правителството. Предприятията ще инвестират в научни изследвания само доколкото могат да извлекат конкретни търговски ползи от резултатите и са наясно с възможностите за това. Много са причините за ниските нива на НИРИ – една част се отнасят до структурни препятствия, а друга част – до пазарни несъвършенства. За предпочитане е структурните препятствия да се преодоляват със структурни мерки⁶, докато държавната помощ може да се използва като противотежест на неефективността, предизвикана от пазарните несъвършенства. Освен това, има емпирични доказателства, че за да бъде ефективна държавната помощ, тя трябва да бъде съпътствана от благоприятни рамкови условия, като адекватни системи от права на интелектуална собственост, конкурентна среда с привлекателна уредба на научните изследвания и иновациите, и поддръжка от финансовите пазари.

Въпреки това държавната помощ нарушава конкуренцията, а силната конкуренция в същото време е съществен фактор за пазарно стимулиране на инвестициите в НИРИ. Следователно, мерките за държавна помощ трябва да са внимателно структурирани, така че да ограничат нарушенията на конкуренцията. В противен случай държавната помощ може да има обратен ефект и да понижи общото ниво на НИРИ и икономически растеж.

Основната загриженост във връзка с подпомагането на предприятия за НИРИ се изразява в това, че динамичните стимули за инвестиции от конкурентните предприятия се изкривяват и евентуално намаляват. Когато дадено предприятие получава помощ, в общия случай тя укрепва пазарните му позиции и намалява

⁶ Включително: университетско образование, изследователски програми и публични изследователски съоръжения, благоприятна за иновациите уредба на правата върху интелектуалната собственост, привлекателни рамкови условия за предприятията, които ги насърчават да предприемат НИРИ.

възвръщаемостта на инвестициите, правени от останалите предприятия. Когато това намаляване е достатъчно значимо, възможно е конкурентните предприятия да ограничат своите дейности за научни изследвания и иновации. В допълнение, когато помощта води до „меки“ бюджетни ограничения за бенефициента, тя може и да редуцира стимулите за иновации на нивото на бенефициента. Освен това, има опасност помощта да подкрепи неефективни предприятия или да позволи на бенефициента да засили практиките си за изключване или пазарната си мощ.

1.3. **Балансовият тест и прилагането му към помощта за научни изследвания и иновации**

1.3.1. **План за действие по държавните помощи: по-малко и по-целенасочена помощ, балансов тест при оценката на помощта**

В Плана за действие по държавните помощи⁷, Комисията съобщи, че „за да допринесе по-добре към подновената Лисабонска стратегия за растеж и заетост, когато е целесъобразно Комисията ще засилва своя икономически подход към анализа на държавните помощи. Икономическият подход е инструмент за по-добро фокусиране и насочване на някои държавни помощи към целите на подновената Лисабонска стратегия”.

При оценката дали дадена мярка за държавна помощ може да се счита за съвместима с общия пазар, Комисията поставя от едната страна на везните положителния ефект от мярката за помощ по отношение постигането на цел от общ интерес, а от другата – потенциалните отрицателни странични ефекти, предизвикани от нарушенията на търговията и конкуренцията. Надграждайки върху съществуващата практика, Планът за действие по държавните помощи формализира това претегляне в така наречения „балансиран тест”⁸. Тестът се изпълнява на три стъпки, водещи до решение относно одобряването на държавната помощ; при първите две стъпки се разглеждат положителните ефекти от държавната помощ, а при третата – отрицателните ефекти и така получения баланс между положителните и отрицателните ефекти.

- (1) Мярката за помощ насочена ли е към добре дефинирана цел от общ интерес (например растеж, заетост, кохезия, околна среда)?
- (2) Помощта структурирана ли е добре с оглед постигане на целта от общ интерес, т.е. планираната помощ насочена ли е към преодоляване на пазарното несъвършенство или към постигането на друга цел?

⁷ План за действие по държавните помощи (бележка под линия), т. 21.

⁸ Виж План за действие по държавните помощи (бележка под линия 5), точки 11 и 20, вече развити по-подробно в Съобщението за иновациите COM (2005 г.) 436 окончателен от 21 септември 2005 г..

- (i) Представява ли държавната помощ подходящ политически инструмент?
 - (ii) Има ли помощта стимулиращ ефект, т.е. променя ли тя поведението на фирмите?
 - (iii) Пропорционална ли е мярката за помощ, т.е. може ли същата промяна в поведението да бъде получена с по-малко помощ?
- (3) Нарушенията на конкуренцията и ефектът върху търговията ограничени ли са така, че общият баланс да е положителен?

Балансовият тест е приложим, както към структурирането на правила за държавни помощи, така и към оценката на конкретни случаи.

От гледна точка на регламентите за групово освобождаване, държавната помощ е съвместима, ако са изпълнени заложените условия. Като цяло, това се отнася и за повечето случаи, визирани в тази рамка. Но в случаите с индивидуални мерки за помощ, които поради големия размер на помощта носят силен потенциал за нарушаване на условията за конкуренция, Комисията ще извършва цялостна оценка на положителните и отрицателни ефекти от помощта въз основа на принципа за пропорционалност.

1.3.2. Целта от общ интерес, визирана в рамката

Целта от общ интерес, към която е насочена настоящата рамка, е насърчаване на научните изследвания, развитието и иновациите. Тя е предназначена да увеличи икономическата ефективност чрез преодоляване на добре дефинирани несъвършенства на пазара, които пречат на икономика на Общността да достигне оптимално ниво на НИРИ.

За установяване на правила, които гарантират постигането на тази цел с мерките за помощ, на първо място е необходимо да се идентифицират несъвършенствата на пазара, които възпрепятстват НИРИ. Научните изследвания, развитието и иновациите се осъществяват чрез редица дейности на нагоре по веригата на продуктови пазари, чрез които се експлоатират наличните способности за НИРИ с цел разработване на нови или усъвършенствани продукти⁹ и процеси за тези продуктови пазари, създавайки по този начин условия за икономически растеж. Но при наличните способности за НИРИ, несъвършенствата на пазара могат да попречат на достигането на оптимален резултат по пазарен път и да доведат до неефективен изход поради следните причини:

- **Положителни външни ефекти/разпространение на знания:** НИРИ често генерират ползи за обществото под формата на разпространение на знания. Но

⁹ Това включва и услуги.

ако бъдат оставени на пазара, редица проекти биха имали непривлекателна норма на възвръщаемост от частна гледна точка, дори самите те да са изгодни за обществото, тъй като ориентирани към печалбата, предприятията пренебрегват външните ефекти от действията си, когато преценяват какъв обем НИРИ да предприемат. По този начин, проекти от общ интерес биха останали нереализирани без правителствена интервенция;

- **Разпространение на обществени блага/знания:** При създаването на знания от общ характер, както е при фундаменталните научни изследвания, не е възможно да се забрани на други да се възползват от тези знания (обществени блага), докато по-специалните, свързани с производството знания могат да бъдат защитени, примерни чрез патенти, осигуряващи на изобретателите по-висока възвръщаемост от изобретенията им. За намирането на най-подходяща политика за подпомагане на НИРИ, важно е да се направи разграничение между знанията от общ характер и знанията, които могат да бъдат защитени. Предприятията проявяват склонност да ползват безплатно знанията от общ характер, създадени от други, което обуславя нежеланието им да създават такива знания сами. Всъщност, понякога пазарът не само е недостатъчен, а изобщо липсва. Ако бъдат генерирани повече знания от общ характер, цялото общество би могло да се възползва от разпространението на тези знания в икономиката. За тази цел може да се наложи правителствата да подпомагат създаването на знания от предприятията. В случая с фундаменталните научни изследвания, може да им се наложи да поемат всички разходи на фирмите за извършваните от тях фундаментални научни изследвания.
- **Несъвършена и асиметрична информация:** НИРИ се характеризират с високи нива на риск и несигурност. Поради несъвършената и/или асиметрична информация, частните инвеститори могат да откажат финансирането на ценни проекти; висококвалифицирани специалисти могат да не знаят какви възможности има за постъпване в иновационни предприятия. В резултат на това, човешките и финансови ресурси не винаги са разпределени адекватно на тези пазари и ценни за икономиката проекти могат да останат нереализирани.
- **Несъвършенства на координацията и мрежите:** Способността на предприятията да осъществяват НИРИ чрез координация или поне взаимодействие помежду им може да бъде влошена. Проблеми могат да възникнат по различни причини, включително трудности при координирането на НИР или намирането на подходящи партньори.

1.3.3. *Подходящ инструмент*

Важно е да се има предвид, че понякога съществуват други, по-подходящи инструменти за увеличаване нивото на НИРИ в икономиката, например чрез нормативни лостове, увеличено финансиране на университетите, общи данъчни

мерки в полза на НИРИ¹⁰. Въпросът доколко един политически инструмент е подходящ за дадена ситуация обикновено е свързан с основните причини за проблема. Редуцирането на бариерите на пазара може да се окаже по-подходящо от държавната помощ, ако касае преодоляването на трудности пред нов участник за придобиване на резултати от НИРИ. По-големите инвестиции в университетите могат да са по-подходящи за запълване липсата на квалифициран научноизследователски персонал в сравнение с държавното подпомагане на проекти за НИРИ. Следователно, държавите-членки трябва да прибегват до държавна помощ, само когато тя е подходящ инструмент за проблема, който опитват да решат. Това означава, че те трябва ясно идентифицират несъвършенствата на пазара, които възнамеряват да преодолеят чрез мярката.

1.3.4. Стимулиращ ефект и необходимост от помощта

Държавната помощ за НИРИ трябва да води до промяна в поведението на получателя, изразяваща се в увеличено ниво на НИРИ и изпълнение на проекти или дейности за НИРИ, които без помощта не биха се реализирали или биха се реализирали в по-ограничен обем. Комисията счита, че помощта трябва да води до увеличаване на обема, обхвата, разходите или бързината на дейностите за НИРИ. Стимулиращият ефект се идентифицира чрез хипотетичен анализ на нивата на предлаганата дейност в случаите с помощ и без помощ. Държавите-членки трябва ясно да покажат как възнамеряват да осигурят наличието на стимулиращ ефект.

1.3.5. Пропорционалност на помощта

Помощта се счита за пропорционална, само ако същият резултат не може да бъде постигнат с по-малко нарушаваща мярка за помощ. По-специално, размерът и интензитетът на помощта трябва да бъдат сведени до минимума, необходим за осъществяване на подпомаганите НИРИ.

1.3.6. Отрицателните ефекти от помощта за НИРИ да са ограничени, така че общият баланс да е положителен

Възможните видове нарушавания на конкуренцията в резултат на държавната помощ за НИРИ могат да бъдат класифицирани, както следва:

- нарушаване на динамичните стимули на предприятията и масово напускане;
- подпомагане на неефективни производства;
- практики за изключване и увеличаване на пазарната мощ;
- отражения върху разполагането на икономически дейности в едни или други райони на държавите-членки;

¹⁰ Виж Известието относно прилагането на правилата за държавна помощ към мерките, свързани с прякото данъчно облагане на стопанската дейност; ОВ С 384, 10.12.1998, стр. 3.

- отражения върху търговските потоци в рамките на вътрешния пазар.

Обикновено отрицателните ефекти на помощта са толкова по-големи, колкото по-голям е размерът на помощта и колкото повече дейностите, за които тя се предоставя, са по-близки до търговска реализация на продукта или услугата. Следователно, в общия случай интензитетите на помощта за дейности, свързани с развитие и иновации, трябва да са по-ниски в сравнение с тези за научноизследователски дейности. По-нататък, при определяне на допустимите разходи е важно да се гарантира, че разходите, които се считат за покриващи рутинните дейности на фирмата, не са допустими за подпомагане. Освен това, характеристиките на бенефициента и на съответните пазари имат значение за степента, в която е нарушена конкуренцията. Тези аспекти трябва да бъдат взети предвид по-задълбочено в случаите, които ще бъдат подлагани на подробна оценка.

1.4. Прилагане на балансовия тест: юридически презумпции и необходимост от по-специфична оценка

Тази рамка ще се използва при оценката на помощи за научни изследвания, развитие и иновации, които са нотифицирани на Комисията. Оценката на Комисията за съвместимост ще се извършва въз основа на балансовия тест, представен в глава 1. Съответно, дадена мярка може да бъде одобрена, само ако всички елементи на балансовия тест, взети в тяхната цялост, дават обща положителна оценка. При все това, оценките на Комисията може да се различават по начина на извършването им, тъй като различните мерки може да са свързани с различни рискове за конкуренцията и търговията. Без да се ограничава действието на членове 4 - 7 от Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 г. за установяване на подробни правила за прилагането на член 93 от Договора за ЕО¹¹, Комисията прилага различни юридически презумпции според вида на нотифицираната мярка за държавна помощ.

Всички нотифицирани помощи ще се оценяват първо съгласно разпоредбите на глава 5. В тази глава Комисията посочва редица мерки, за които приема *a priori*, че държавната помощ за тези мерки е насочена към преодоляването на конкретни пазарни несъвършенства, възпрепятстващи НИРИ. Освен това Комисията е разработила набор от условия и параметри, чиято цел е да гарантират, че предвидената за тези мерки държавна помощ произвежда реален стимулиращ ефект, отговаря на изискването за пропорционалност и има ограничено отрицателно влияние върху конкуренцията и търговията. В този смисъл, глава 5 съдържа параметри по отношение на подпомаганата дейност, интензитетите на помощта и условията за съвместимост. По принцип, само мерките, които отговарят на критериите по глава 5, са съвместими с член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕС въз основа на тази рамка.

¹¹ ОВ L 83, 27.3.1999 г., стр. 1.

В глава 6 Комисията представя по-конкретно начина, по който ще оценява необходимостта и стимулиращия ефект на помощта.

В глава 7 Комисията обяснява по-конкретно в кои случаи и как ще извършва подробна оценка.

От това следва, че ще се прилагат различни нива на оценка, повече подробности за които са описани по-долу. На първо ниво Комисията приема, че по принцип е достатъчно мерките да съответстват на условията по глава 5, ако са изпълнени условията по глава 6 за презумпция на стимулиращ ефект. За всички останали мерки Комисията счита, че е необходима допълнителна проверка поради наличието на по-големи рискове за конкуренцията и търговията, произтичащи от характера на дейността, размера на помощта или вида на бенефициента. В общия случай допълнителната проверка ще се изразява в по-задълбочен и подробен фактически анализ на случая в съответствие с предвиденото в глава 6 за необходимостта и стимулиращия ефект на помощта, или в глава 7 за оценката на помощи над праговете, посочени в раздел 7.1 на настоящата рамка. В резултат на допълнителната проверка, Комисията може да одобри помощта, да я обяви за несъвместима с общия пазар или да обяви, че помощта е съвместима с общия пазар при определени условия.

На първо място Комисията приема, че за някои мерки за помощ, изпълнението на разпоредбите, установени в глави 5 и 6 в общия случай ще е достатъчно основание за съвместимост, тъй като е налице презумпция, че резултатът от прилагането на балансовия тест върху тези мерки ще е положителен. Дали мярката попада в тази категория зависи от вида на бенефициента, от подпомаганата дейност и от размера на предоставяната помощ. Комисията счита, че следните мерки ще бъдат обявявани за съвместими въз основа на глави 5 и 6, ако i) изпълняват условията и параметрите по глава 5 и ii) помощта се предоставя само след подаването на молба за помощ до националните органи:

- помощи за проекти и проучвания на възможностите в случаите, когато бенефициент на помощта е МСП и размерът на помощта е под 7,5 милиона EUR на МСП за един проект (помощ за проекта плюс помощ за проучване на възможностите);
- помощ за разходи на МСП във връзка с права върху индустриална собственост;
- помощ за млади иновационни предприятия;
- помощ за консултантски услуги по иновации, помощ за поддържащи услуги по иновации;
- помощ за заемане на висококвалифициран персонал.

За горепосочените мерки, глава 6 изяснява, че наличието на стимулиращ ефект се приема по презумпция, ако е изпълнено условието по точка ii) по-горе.

На второ място, що се отнася до нотифицирани помощи **под** праговете, посочени в раздел 7.1 на настоящата рамка, допълнителната внимателна проверка се изразява в доказване на стимулиращия ефект и необходимостта в съответствие с глава 6. Следователно, тези мерки ще се обявяват за съвместими въз основа на глава 5 и глава 6, само ако (i) изпълняват условията и параметрите по глава 5 и (ii) техният стимулиращ ефект и необходимост са доказани в съответствие с глава 6.

На трето място, що се отнася до нотифицирани помощи **над** праговете, посочени в раздел 7.1 на тази рамка, допълнителната проверка ще се изразява в подробна оценка в съответствие с глава 7. Следователно, тези мерки ще се обявяват за съвместими въз основа на глави 5, 6 и 7, само ако (i) изпълняват условията и параметрите по глава 5 и (ii) балансовият тест по глава 7 води до обща положителна оценка.

1.5. **Обосновка на специфични мерки, обхванати от рамката**

Прилагайки тези критерии за НИРИ, Комисията е идентифицирала редица мерки, държавните помощи за които могат при определени условия да са съвместими с член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕС.

Помощта за проекти, включващи фундаментални и индустриални научни изследвания, и експериментално развитие, основно е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с положителните външни ефекти (разпространение на знания), включително обществените блага. Комисията счита за полезно да поддържа различни категории дейности за НИРИ независимо от обстоятелството, че дейностите могат да следват интерактивен модел на иновации вместо линеен модел. Различите интензитети на помощта отразяват различните размери на пазарните несъвършенства и близостта на дейността до търговска реализация. Освен това, в сравнение с предишни правила за държавни помощи в тази област, някои иновационни дейности са включени към експерименталните разработки. В допълнение, опростена е системата от надбавки. Поради очакваните по-големи последствия от пазарните несъвършенства и очакваните по-силни положителни външни ефекти, надбавките изглеждат оправдани за МСП, за сътрудничество от страна на МСП и съвместна дейност с МСП, за трансгранично сътрудничество, както и за публично-частни партньорства (сътрудничества между предприятия и публични организации за научни изследвания).

Помощта за проучвания на техническите възможности във връзка с проекти за НИРИ е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с несъвършената и асиметрична информация. В сравнение със самия проект, тези проучвания са по-отдалечени от пазара, така че могат да бъдат приемани сравнително високи интензитети на помощта.

Помощта за разходите на МСП по права върху индустриална собственост е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с положителните външни ефекти (разпространение на знания). Целта е да се увеличат възможностите на МСП да реализират достатъчно голяма възвръщаемост, създавайки им по този начин по-силни стимули за предприемане на НИРИ.

Помощта за млади иновационни предприятия е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с несъвършената и асиметрична информация, които особено остро засягат тези предприятия поради това, че ограничават възможностите им за получаване на подходящо финансиране за иновационни начинания.

Помощта за процесни и организационни иновации е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с несъвършената информация и положителните външни ефекти. Предназначението ѝ е да разреши проблема, че понякога иновациите на обслужващи дейности не се вменят в категориите за НИР. Иновациите на обслужващи дейности често произтичат от взаимодействия с клиентите и сблъскване с пазара, а не от експлоатацията и използването на съществуващи научни, технологични или бизнес знания. Освен това, иновациите на обслужващи дейности по-скоро се основават на нови процеси и организации, отколкото на технологично развитие. В тази степен, иновациите в областта на процесите и организацията на услугите не са добре обхванати от помощта за научноизследователски проекти и изискват допълнителни, специфични мерки за преодоляване на препятстващите ги несъвършенства на пазара.

Помощта за консултантски услуги и услуги за поддръжка на иновациите, оказвани от иновационни посредници, е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с недостатъчното разпространение на информация, с външните ефекти и с липсата на координация. Държавната помощ е подходящо решение за въздействие върху стимулите на МСП да ползват такива услуги и за увеличаване на търсенето и предлагането на услугите, предлагани от иновационни посредници.

Помощта за заемане на висококвалифициран персонал е насочена към несъвършенствата на пазара, свързани с несъвършената информация за трудовия пазар в Общността. По-вероятно е висококвалифицираните специалисти в Общността да бъдат наемани от големи предприятия, тъй като те предлагат по-добри условия на работа, наред с по-сигурни и по-атрактивни кариери. А от друга страна, МСП биха могли да спечелят от значителен трансфер на знания и от големи възможности за иновации, ако можеха да наемат висококвалифицирани специалисти за осъществяване на НИРИ. Създаването на мостове, свързващи големите предприятия и университетите с МСП, би могло да допринесе и за преодоляването на пазарните несъвършенства по линия на координацията, както и за образуването на клъстери.

Помощта за иновационни клъстери е насочена към несъвършенствата на пазара по линия на координацията, които възпрепятстват образуването на клъстери или ограничават взаимодействията и обмена на знания в рамките на клъстерите.

Държавната помощ може да допринесе по два начина за решаването на този проблем: първо чрез подпомагане на инвестициите в отворени и общи инфраструктури за иновационни клъстери и второ чрез подпомагане оживяването на клъстерите с оглед засилване на взаимодействието, работата в мрежи и придобиването на знания.

2. ПРИЛОЖНО ПОЛЕ И ДЕФИНИЦИИ

2.1. Приложно поле на рамката

Тази рамка е приложима към държавните помощи за научни изследвания, развитие и иновации. Тя ще се прилага в съответствие с другите политики на Общността в областта на държавните помощи, както и с другите разпоредби на Договорите за учредяване на Европейските общности и нормативните актове, приети въз основа на тези договори.

В съответствие с общите принципи на Договора, държавната помощ не може да бъде одобрена, ако мярката за помощ е дискриминираща в степен, която не е оправдана от характера ѝ на държавна помощ. По отношение на НИРИ трябва изрично да се подчертае, че Комисията няма да одобрява мерки за помощ, които изключват възможността за експлоатиране на резултатите от НИРИ в други държави-членки.

Публичните органи могат да възлагат НИР на предприятия или да закупуват от предприятията резултатите от НИР. Ако тези НИР не са възложени по пазарни цени, това обикновено означава, че е налице държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕС. От друга страна, ако тези договори се сключват при пазарни условия, индикатор за което може да бъде провеждането на тръжна процедура в съответствие с приложимите директиви за възлагане на обществени поръчки, и по-специално Директива 2004/17/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 31 март 2004 г. относно координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги¹² и Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 31 март 2004 г. относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки¹³, в общия случай Комисията ще счита, че не е налице държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО.

Тази рамка е приложима към помощите за подпомагане на научни изследвания, развитие и иновации във всички сектори, които се регламентират от Договора за

¹² ОВ L 134, 30.4.2004 г., стр. 1.

¹³ ОВ L 134, 30.4.2004 г., стр. 114.

ЕО. Тя се прилага и за секторите, в които действат специални правила на Общността за държавни помощи, освен ако в тези правила не е предвидено друго¹⁴.

Тази рамка е приложима към държавните помощи за НИРИ в областта на околната среда¹⁵, тъй като могат да се оползотворят редица синергични взаимодействия между иновациите за качество и производителност, и иновациите за оптимизиране на енергийната ефективност, отпадъците и безопасността.

След влизането в сила на Регламент (ЕО) № 364/2004 на Комисията от 25 февруари 2004 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 70/2001 относно разширяването на приложното му поле по отношение на помощта за научноизследователска и развойна дейност¹⁶, предоставяната на МСП помощ за научни изследвания и развитие е освободена от задължението за нотификация при условията, посочени в Регламент (ЕО) № 70/2001 на Комисията относно прилагането на членове 87 и 88 от Договора за създаване на Европейската общност към държавната помощ за малки и средни предприятия¹⁷. Независимо от това, запазена е възможността държавите-членки да нотифицират такава помощ. Ако решат да направят това, тази рамка ще продължи да се използва за оценка на така нотифицираната помощ.

Независимо че разходите за персонал са допустими по няколко мерки от тази рамка и освен това е въведена мярка за заемане на висококвалифицирани специалисти, общите помощи за заетост и обучение на научни работници продължават да са предмет на специалната уредба на държавната помощ за заетост и обучение – понастоящем Регламент (ЕО) № 68/2001 на Комисията от 12 януари 2001 г. относно прилагането на членове 87 и 88 от Договора за ЕС към помощта за обучение¹⁸ и Регламент (ЕО) № 2204/2002 на Комисията от 12 декември 2002 г. относно прилагането на членове 87 и 88 от Договора за ЕС към държавната помощ за заетост¹⁹.

Помощта за научни изследвания, развитие и иновации, предназначена за предприятия в затруднено положение по смисъла на Насоките на Общността

¹⁴ Например, член 3 от Регламент (ЕИО) № 1107/70 на Съвета от 4 юни 1970 г. относно отпускането на помощи за железопътния, автомобилния и вътрешноводния транспорт предвижда специални правила на съвместимост на държавната помощ за НИР в сектора на железопътния и автомобилен транспорт, и на вътрешноводния транспорт.

¹⁵ Виж действащите Насоки на Общността относно държавната помощ за опазване на околната среда, ОВ С 37, 3.2.2001 г., стр. 3, точка 7. Освен това, когато преразглежда екологичните насоки, Комисията ще разгледа възможността за включване на нови мерки, които да обхванат и екологичните иновации.

¹⁶ ОВ L 63, 28.2.2004 г., стр. 22.

¹⁷ ОВ L 10, 13.1.2001 г., стр. 33. Регламент, изменен с Регламент (ЕО) № 364/2004.

¹⁸ ОВ L 10, 13.1.2001 г., стр. 20. Регламент, изменен с Регламент (ЕО) № 363/2004 (ОВ L 63, 28.2.2004 г., стр. 20).

¹⁹ ОВ L 337, 13.12. 2002 г., стр. 3.

относно държавната помощ за спасяване и реструктуриране на предприятия в затруднено положение²⁰, е изключена от приложното поле на тази рамка.

2.2. Дефиниции

За целите на тази рамка важат следните дефиниции:

- а) **„малки и средни предприятия”** или „МСП”, **„малки предприятия”** и **„средни предприятия”** означава предприятията по смисъла на Регламент (ЕК) № 70/2001 или на всеки заменил го регламент;
- б) **„големи предприятия”** означава предприятия, които не попадат в дефиницията за малки и средни предприятия;
- в) **„интензитет на помощта”** означава съотношението между brutния размер на помощта и допустимите разходи по проекта. Всички използвани цифри се вземат преди приспадане на данъци и други налози. Когато помощта се предоставя под форма, различна от субсидия, за размер на помощта се приема еквивалентът на помощта. Помощ, изплащана на няколко части, се сконтира до стойността ѝ в момента на предоставяне. За лихвен процент при сконтиране и изчисляване размера на помощта при заемите с облекчени условия се използва референтната ставка, действаща към момента на предоставяне. Интензитет на помощта се изчислява за всеки отделен бенефициент;
- г) **„научноизследователска организация”** означава институция, като университет или научноизследователски институт, независимо от правния ѝ статут (учредена по публичното или частно право) или начин на финансиране, чиято основна цел е да осъществява фундаментални научни изследвания, индустриални научни изследвания или експериментално развитие и да разпространява резултатите от тях посредством преподавателска работа, публикуване или трансфер на технологии; всички печалби се реинвестират в тези дейности, в разпространението на резултатите или в преподавателската работа; предприятията, които могат да оказват влияние върху тези институции в качеството им, примерно, на акционери или членове, не могат да получават преференциален достъп научноизследователските възможности на съответната институция или до създадените от нея научноизследователски резултати;
- д) **„фундаментални научни изследвания”** означава експериментална или теоретична работа, предприета основно с цел придобиване на нови знания за фундаменталните причини за явленията или наблюдаемите факти, без да се има предвид каквото и да било пряко практическо приложение или използване;

²⁰ Понастоящем ОВ С 244, 1.10.2004 г., стр. 2.

- е) **„индустриални научни изследвания”** означава планирани научни изследвания или проучвания от изключително значение, насочени към придобиването на нови знания и умения за разработване на нови продукти, процеси или услуги, или за съществени подобрения на съществуващи продукти, процеси или услуги. Това включва създаването на компоненти от сложни системи, необходими за индустриалните научни изследвания, по-специално за валидиране на генерични технологии, с изключение на прототипите по буква ж);
- ж) **„експериментално развитие”** означава придобиване, съчетаване, оформяне и използване на съществуващи научни, технологични, стопански и други релевантни знания и умения с цел създаване на планове и условия или конструкции за нови, модифицирани или усъвършенствани продукти, процеси или услуги. Това може да включва, например, други дейности за концептуално дефиниране, планиране и документиране на нови продукти, процеси и услуги. Дейностите могат да включват разработване на проектодокументи, чертежи, планове и друга документация, при условие, че не са предназначени за търговска употреба.

Разработването на търговско използвани прототипи и пилотни проекти също е включено, ако прототипът е необходим за крайния търговски продукт и производството му е твърде скъпо, за да бъде използван само за демонстрации и валидиране. В случаите на последващо комерсиално използване на демонстрационни или пилотни проекти, всички приходи от това използване трябва да се приспадат от допустимите разходи.

Експерименталното производство и изпитване на продукти, процеси и услуги също е допустимо, ако същите не могат да бъдат използвани или трансформирани за използване в индустриални или търговски приложения.

Експерименталното развитие не включва рутинни или периодични промени на продукти, производствени линии, производствени процеси, съществуващи услуги или други текущи операции, дори ако тези промени представляват подобрения.

- з) **„възстановяем аванс”** означава заем за проект, който се предоставя на една или няколко части, като условията за възстановяване зависят от изхода на проекта за НИРИ;
- и) **„процесна иновация”**²¹ означава въвеждане на нов или съществено подобрен метод за производство или доставка (включително съществени промени на техники, оборудване и/или софтуер). Не се считат за иновации

²¹ Виж дефиницията в Ръководството от Осло, Насоки за събиране и тълкуване на данни за иновации, трето издание, Организация за икономическо сътрудничество и развитие, 2005 г., страница 49.

незначителните промени или подобрения, увеличаването на капацитета за производство или предоставяне на услуги чрез добавяне на производствени или логистични системи сходни с вече въведените в употреба, спирането от употреба на даден процес, обикновената подмяна или разширяване на капиталови средства, промените дължащи се единствено на промени в цените на обуславящите фактори, потребителските адаптации, редовните сезонни и други циклични промени, както и търговията с нови или значително подобрени продукти,.

- к) **„организационна иновация”**²² означава въвеждане на нов организационен метод в бизнес практиките на предприятието, организацията на работните места или външните отношения. Не се считат за иновации промените в бизнес практиките, организацията на работните места или външните отношения, които са основани на вече въведени в предприятието организационни методи, промените в стратегията за управление, сливанията и придобиванията, спирането от употреба на даден процес, обикновената подмяна или разширяване на капиталови средства, промените дължащи се единствено на промени в цените на обуславящите фактори, потребителските адаптации, редовните сезонни и други циклични промени, както и търговията с нови или значително подобрени продукти;
- л) **„висококвалифициран персонал”** означава научни работници, инженери, проектанти и мениджъри по маркетинг с висше образование и поне 5 години подходящ професионален стаж. Аспирантурата може да се счита за подходящ професионален стаж;
- м) **„временно изпращане на друга работа”** означава временно наемане на специалисти от бенефициента за определен период от време, след който специалистите имат право да се върнат при предишния работодател;
- н) **„иновационни кълъстери”** означава групи от независими предприятия – млади иновационни предприятия, малки, средни и големи предприятия, както и научноизследователски организации – които функционират в определен сектор или регион и са предназначени да стимулират иновационната дейност чрез насърчаване на интензивни взаимодействия, съвместно ползване на съоръжения и обмен на знания и опит, и чрез активно допринасяне за трансфер на технологии, работа в мрежи и разпространение на информация между предприятията в кълъстера. Препоръчително е държавите-членки да се стремят към създаването на подходящ баланс между МСП и големи предприятия в кълъстера, към достигането на определена критична маса, особено чрез специализация в определена област на НИРИ и отчитане на съществуващите кълъстери в държавата-членка или на нивото на Общността.

²² Виж дефиницията в Ръководството от ОСЛО, страница 51.

3. ДЪРЖАВНА ПОМОЩ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 1 ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕО

В общия случай, всяко финансиране, което отговаря на критериите по член 87, параграф 1 от Договора за ЕО, ще се счита за държавна помощ. С цел предоставяне на по-подробни насоки, по-долу са разгледани някои типични ситуации, които възникват в областта на дейностите за научни изследвания, развитие и иновации.

3.1. Научноизследователските организации и иновационните посредници като получатели на държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО

На въпроса дали научноизследователските организации са получатели на държавна помощ трябва да се отговори в съответствие с общите принципи на държавната помощ.

В съответствие с член 87, параграф 1 от Договора за ЕС и съдебната практика, публичното финансиране на дейности за НИРИ осъществявани от научноизследователски организации ще се класифицира като държавна помощ, ако са изпълнени условията по член 87, параграф 1 от Договора за ЕО. В съответствие с практиката, това изисква, *inter alia*, научноизследователската организация да отговаря на критериите за предприятие по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО. Това не зависи от нейния правен статут (учредена по публичното или частното право) или икономически характер (т.е. дали е организация със стопанска или нестопанска цел). Решаващо за класифицирането ѝ като предприятие е това, дали научноизследователската организация осъществява стопанска дейност, т.е. дейност, състояща се от предлагане на стоки и/или услуги на определен пазар²³. Съответно, всяко публично финансиране на стопански дейности попада в обхвата на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО, ако всички останали условия са изпълнени.

3.1.1. Публично финансиране на нестопански дейности

Ако една и съща институция извършва едновременно дейности със стопански и нестопански характер, за да се избегне кръстосаното субсидиране на стопанската дейност, публичното финансиране на нестопанските дейности няма да попада в обхвата на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО, ако двата вида дейности, както и

²³ Дело 118/85 *Комисията с/у Италия* [1987 г.] ECR 2599, параграф 7; Дело С-35/96 *Комисията с/у Италия* [1998 г.] ECR I-3851, CNSD, параграф 36; дело С-309/99 *Wouters* [2002] ECR I-1577, параграф 46.

разходите и финансирането за тях, могат да бъдат ясно разграничени²⁴. Доказателства за коректното разпределение на разходите могат да се съдържат в годишните финансови отчети на университетите и научноизследователските организации.

Независимо от това, Комисията счита, че основните дейности на научноизследователските организации обикновено са от нестопански характер, по-специално:

- обучение на повече и по-квалифицирани човешки ресурси;
- провеждане на независими НИР за повече знания и по-задълбочено опознаване, включително съвместни НИР;
- разпространение на научноизследователските резултати.

Освен това Комисията счита, че дейностите по трансфер на технологии (лицензиране, обособяване на самостоятелни единици и други форми за управление на знанията, създадени от научноизследователската организация), са нестопански, ако тези дейности са от вътрешен характер²⁵ и всички приходи от тези дейности се реинвестират в основните дейности на научноизследователската организация²⁶.

3.1.2. Публично финансиране на стопански дейности

Ако научноизследователски организации и други иновационни посредници, работещи с нестопанска цел (например технологични центрове, инкубатори, търговски камари), осъществяват стопански дейности като отдаване под наем на инфраструктури, предоставяне на услуги за стопански предприятия или извършване на научни изследвания по договор, това трябва да се прави при пазарни условия, а публичното финансиране на тези дейности в общия случай ще представлява държавна помощ.

²⁴ Стопанските дейности включват, по-специално, осъществяване на научни изследвания по договор с индустриални предприятия, предоставяне под наем на научноизследователска инфраструктура и консултантска дейност.

²⁵ Под вътрешен характер Комисията има предвид случая, когато знанията на научноизследователската организация се управляват от отдел или подразделение на научноизследователската организация, или съвместно с други научноизследователски организации. Сключването на договори с трети лица за предоставяне на специфични услуги чрез открити търгове не засяга вътрешния характер на тези дейности.

²⁶ Що се отнася до останалите видове трансфер на технологии, за които се предоставя държавната помощ, Комисията не смята, че е в състояние, въз основа на сегашните знания, да се произнесе генерално за това, дали финансирането на тези дейности има характер на държавна помощ. Тя подчертава задължението на държавите-членки по член 88, параграф 3 от Договора за ЕС да оценяват характера на тези мерки във всеки отделен случай и да ги нотифицират на Комисията, ако считат, че същите представляват държавна помощ.

Въпреки това, ако научноизследователската организация или работещият с нестопанска цел иновационен посредник може да докаже, че цялото получено от нея/него държавно финансиране за изпълнението на определени услуги е прехвърлено на крайния получател и на посредника не е предоставено предимство, посредническата организация може да не е получател на държавна помощ.

По отношение на помощта за крайните получатели се прилага общата уредба на държавните помощи.

3.2. Косвена държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕС за предприятия чрез публично финансиране научноизследователски организации

Предназначението на този раздел е да разясни при какви условия предприятията биха получили предимство по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО в случаите, когато научни изследвания се възлагат по договор на научноизследователска организация или се осъществяват като съвместна дейност с научноизследователска организация. Спрямо останалите елементи на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО се прилага общата уредба на държавните помощи. По-специално, необходимо да се прецени, в съответствие с приложимата практика, дали поведението на научноизследователската организация може да бъде отдадено на поведението на държавата²⁷.

3.2.1. Научни изследвания за сметка на предприятия (научни изследвания по договор или научноизследователски услуги)

Тази точка се отнася до хипотезата, когато научноизследователската организация осъществява даден проект за сметка на предприятие. Научноизследователската организация, действащата като изпълнител, предоставя услуги на предприятието, действащо като възложител, в случаите, когато (i) изпълнителят получава адекватно възнаграждение за услугата си и (ii) възложителят определя условията и сроковете за тази услуга. Обикновено възложителят става собственик на резултатите от проекта и носи риска за неуспех. Когато научноизследователската организация изпълнява такъв договор, в нормалния случай държавна помощ за предприятието не се прехвърля чрез научноизследователската организация, ако е изпълнено едно от следните условия:

- (1) научноизследователската организация предоставя услугата си по пазарна цена; или

²⁷ Виж дело С-482/99 *Франция с/у Комисията* [2002 г.] ECR I-4397 по въпроса за вменяването в отговорност на държавата.

- (2) при липса на пазарна цена, научноизследователската организация предоставя услугата си по цена, която отразява пълните ѝ разходи плюс разумна печалба.

3.2.2. Съвместна дейност между предприятия и научноизследователски организации

При съвместния проект, поне двама партньори участват в планирането на проекта, допринасят за изпълнението му и си поделят рисковете по проекта и резултатите от него.

В случай на съвместни проекти изпълнявани от предприятия и научноизследователски организации, Комисията счита, че на промишления партньор не се предоставя косвена държавна помощ чрез научноизследователската организация поради по-благоприятни условия на съвместната дейност, ако е изпълнено едно от следните условия:

- (1) Участващите предприятия поемат всички разходи по проекта.
- (2) Резултатите, които не водят до възникването на права на интелектуална собственост, могат да бъдат широко разпространявани, а евентуалните права на интелектуална собственост върху резултатите от НИРИ, които произтичат от дейността на научноизследователската организация, се предоставят изцяло²⁸ на научноизследователската организация.
- (3) Научноизследователската организация получава от участващите предприятия възнаграждение, равно на пазарната цена на правата на интелектуална собственост²⁹, които възникват от дейността на научноизследователската организация в рамките на проекта и биват прехвърляни на участващите предприятия. От това възнаграждение се приспада евентуалния принос на участващите предприятия към разходите на научноизследователската организация.

²⁸ „Предоставят изцяло” означава, че научноизследователската организация придобива всички икономически облаги от тези права, като запазва всички права за разпореждане с тях, особено правото на собственост и правото за предоставяне на лицензи. Тези условия трябва да бъдат изпълнени и ако организацията реши да сключи последващи договори за тези права, включително при предоставяне лицензии за тези права на партньора, с който е осъществявала съвместната дейност.

²⁹ „Компенсация, равно на пазарната цена на правата на интелектуална собственост” отразява възнаграждението за всички икономически облаги от тези права. В съответствие с общите принципи за държавна помощ и предвид иманентната трудност за обективно определяне на пазарната цена на права на интелектуална собственост, Комисията ще счита това условие за изпълнено, ако в качеството ѝ на продавач научноизследователската организация преговаря с оглед да получи максимална изгода към момента на сключване на договора.

Ако не е изпълнено нито едно от горепосочените условия, държавата-членка може да стъпи върху индивидуална оценка на проекта за съвместна дейност³⁰. Възможно е да няма държавна помощ и в случаите, когато оценката на договора между партньорите води до извода, че правата на интелектуална собственост върху резултатите от НИРИ, както и правата на достъп до резултатите, са разпределени между различни партньори в съвместната дейност и отразяват интересите, обемите работа, финансовите и други приноси към проекта на всеки от тях. Ако условия (1), (2) и (3) не са изпълнени и индивидуалната оценка на проекта за съвместна дейност не доведе до извод за липса на държавна помощ, Комисията ще счита пълната стойност на приноса на научноизследователската организация към проекта за помощ в полза на предприятията.

4. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩТА СЪГЛАСНО ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 3, БУКВА Б) ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕО

Помощ за НИРИ, предназначена за насърчаване на изпълнението на важен проект от общ европейски интерес, може да бъде да сметена за съвместима с общия пазар на основание член 87, параграф 3, буква б) от Договора за ЕО.

Комисията ще счита, че член 87, параграф 3, буква б) от Договора за ЕО е приложим, ако са изпълнени следните кумулативни условия:

- (1) Предлаганата помощ се отнася за проект, който е ясно дефиниран по отношение условията на изпълнение, включително участниците и целите. Комисията може да приеме, че група проекти заедно съставляват един проект.
- (2) Проектът трябва да бъде от общ европейски интерес: проектът трябва да допринася по конкретен, ясен и подлежащ на идентифициране начин за интересите на Общността. Предимството, постиганото чрез целта на проекта, не трябва да е ограничено до държавата-членка или държавите-членки, която (които) изпълнява(т) проекта, а да обхваща Общността като цяло. Проектът трябва да представлява съществен скок напред към целите на Общността, например като е от голямо значение за Европейското изследователско пространство или е водещ проект за европейската индустрия. Обстоятелството, че проектът се изпълнява от предприятия в различни страни, не е достатъчно. Положителните ефекти на помощта следва да бъдат доказани, примерно, с разпростирането на съществени въздействия върху обществото, с приноса на мярката за подобряване ситуацията с НИРИ в Общността от международна гледна точка, със създаването на нови пазари или разработването на нови технологии. Ползите от проекта не трябва да се свеждат единствено до пряко заинтересованите промишлености, вместо това резултатите му следва да имат по-широко значение и приложение в

³⁰ Тази разпоредба няма за цел да променя задължението на държавите-членки да нотифицират определени мерки въз основа на член 88, параграф 3 от Договора.

икономиката на Общността (възходящи или низходящи пазари, алтернативни приложения в други сектори и т.н.).

- (3) Помощта трябва да е необходима за постигане на определената цел от общ интерес и да представлява стимул за изпълнението на проекта, който освен това трябва да включва и висока степен на риск. Това може да бъде доказано чрез разглеждане на рентабилността на проекта, размера на инвестициите и ситуирането на паричните потоци във времето, както и с проучванията на възможностите, оценки на риска и становища на експерти.
- (4) Проектът трябва да е много значим като характер и обем: той трябва да бъде съдържателен като цел и значителен като размер.

Комисията ще разглежда в по-благоприятна светлина нотифицираните проекти, ако в тях влага съществен собствен принос и бенефициентът на проекта. Тя ще разглежда по-благоприятно и нотифицираните проекти, в които участват предприятия или научноизследователски институции от значителен брой държави-членки.

За да може Комисията правилно да оцени случая, общият европейски интерес трябва да бъде доказан в практически план: примерно, необходимо е да се покаже, че проектът създава условия за значителен напредък към постигането на конкретни цели на Общността.

5. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩТА ПО ЧЛЕН 87, ПАРАГРАФ 3, БУКВА В) ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕО

Държавната помощ за научни изследвания, развитие и иновации е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако балансовият тест покаже, че тя увеличава дейности за НИРИ, без да засяга отрицателно условията за търговия в степен, противоречаща на общия интерес. Комисията ще разглежда благоприятно нотифицирани мерки за помощ, които са подкрепени с безкомпромисни оценки на предишни мерки за помощ, доказващи стимулиращия ефект на помощта. За следните мерки може да бъде допусната съвместимост с член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО.

5.1. Подпомагане на проекти за НИР

Подпомагането на проекти за НИР ще се счита за съвместимо с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако са изпълнени условията, посочени в тази точка.

5.1.1. Категории научни изследвания

Подпомаганата част от изследователския проект трябва изцяло да попада в една или няколко от следните категории научни изследвания: фундаментални научни изследвания, индустриални научни изследвания, експериментално развитие.

При класифициране на различните дейности, Комисията ще ползва като референтни източници случаи от своята практика, както и конкретни примери и обяснения, дадени в Наръчника от Фраскати относно измерването на научните и технически дейности – предлагана стандартна практика за проучвания върху научните изследвания и експерименталното развитие³¹.

Когато даден проект включва различни задачи, за всяка задача трябва да се оцени дали може да бъде класифицирана в категориите за фундаментални научни изследвания, индустриални научни изследвания или експериментално развитие, или изобщо не попада в която и да било от тези категории.

При класификацията не е задължително да се следва хронологичен подход с придвижване последователно във времето от фундаментални научни изследвания към дейности, приближаващи се до пазара. Съответно, нищо на пречи на Комисията да класифицира задача, изпълнявана на по-късен етап от проекта, като промишлено научно изследване, макар да е констатирала, че дейност от по-ранен етап на проекта представлява експериментално развитие или изобщо не е научноизследователска дейност.

5.1.2. Базисни интензитети на помощта

Интензитетът на помощта, изчислен въз основа на допустимите разходи за проекта, не може да превишава:

- а) 100% за фундаментални научни изследвания;
- б) 50% за промишлени научни изследвания;
- в) 25% за експериментално развитие.

Интензитетът на помощта се определя индивидуално за всеки бенефициент, включително при съвместни проекти.

В случая с държавно подпомагане на проекти за НИР, изпълнявани съвместно от научноизследователски организации и предприятия, сумарната помощ от прякото правителствено подпомагане на конкретния научноизследователски проект и доколкото представлява помощ (виж съответния раздел) – приноса на

³¹ Организация на за икономическо сътрудничество и развитие, 2002 г..

научноизследователските организации за същия проект, не може да превишава приложимите интензитети на помощта за всяко предприятие бенефициент.

5.1.3. *Надбавки*

Определените максимални нива в случаите на промишлени научни изследвания и експериментално развитие могат да бъдат увеличавани както следва:

- a) когато е предвидено помощта да се предоставя на МСП, интензитетът на помощта може да бъде увеличен с 10 процентни пункта за средни предприятия и с 20 процентни пункта за малки предприятия;
- б) до достигане на 80% максимален интензитет на помощта, допуска се надбавка от 15 проценти пункта, ако³²:
 - (i) проектът включва ефективна съвместна дейност между минимум две независими едно от друго предприятия и са спазени следните условия:
 - нито едно предприятие не поема над 70% от допустимите разходи по съвместния проект;
 - проектът трябва да включва съвместна дейност с поне едно МСП или е презграничен, т.е. научноизследователските и развойни дейности се извършват в поне две държави-членки.
 - (ii) проектът включва ефективна съвместна дейност между предприятие и научноизследователска организация, по-специално в контекста на координирането на националните политики за НИР и са спазени следните условия:
 - научноизследователската организация поема поне 10% от допустимите разходи по проекта;
 - научноизследователската организация има право да публикува резултатите от научноизследователския проект, доколкото те произтичат от научните изследвания, реализирани от тази организация.
 - (iii) само за промишлените научни изследвания, ако резултатите от проекта са широко разпространени чрез научни и технически конференции или чрез публикуване в научни или технически списания или в информационни масиви с открит достъп (бази данни, където сурови

³² Проекти, финансирани от Рамковата програма на Европейската общност за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности, автоматично могат да получат надбавка за съвместна дейност поради минималните условия за участие в такива проекти.

данни от научните изследвания са достъпни за всички), както и чрез безплатен софтуер или софтуер с отворен код.

За целите на точки (i) и (ii), привличането на подизпълнители не се счита за ефективна съвместна дейност. При съвместна дейност между предприятие и научноизследователска организация, максималните интензитети на помощта и надбавките по тази рамка не се отнасят за научноизследователската организация.

Таблица, илюстрираща интензитетите на помощта:

	Малко предприятие	Средно предприятие	Голямо предприятие
<i>Фундаментални научни изследвания</i>	100%	100%	100%
<i>Промислени научни изследвания</i>	70%	60%	50%
<i>Промислени научни изследвания</i> при следните условия: – съвместна дейност между предприятия; за големи предприятия: презграничен проект или поне едно МСП или – съвместна дейност между предприятие и научноизследователска организация или – разпространение на резултатите	80%	75%	65%
<i>Експериментално развитие</i>	45%	35%	25%
<i>Експериментално развитие</i> при следните условия: – съвместна дейност между предприятия; за големи предприятия: презграничен проект или поне едно МСП или – съвместна дейност между предприятие и научноизследователска организация	60%	50%	40%

5.1.4. Допустими разходи

Интензитетът на помощта се изчислява на базата на разходите за научноизследователския проект, доколкото същите могат да бъдат сметени за допустими. Всички допустими разходи трябва да бъдат отнесени към конкретна категория НИР.

Допустими са следните разходи:

- а) разходи за персонал (научни работници, техници и друг помощен персонал, доколкото е зает в научноизследователския проект);
- б) разходи за инструменти и оборудване, доколкото се използват в научноизследователския проект, и за периода на това използване. Ако въпросните инструменти и оборудване не се използват в научноизследователския проект през целия им експлоатационен срок, за допустими разходи се считат само амортизационните отчисления за срока на научноизследователския проект, изчислени въз основа на добра счетоводна практика;
- в) разходи за земя и сгради, доколкото се използват в научноизследователския проект, и за периода на това използване. По отношение на сградите, за допустими разходи се считат само амортизационните отчисления за срока на научноизследователския проект, изчислени въз основа на добра счетоводна практика. По отношение на земята, за допустими се считат разходите за прехвърляне при търговски условия или реално извършените капитални разходи;
- г) разходи по договори за възлагане на научни изследвания, за закупуване на технически знания или придобиване на патентни лицензии от външни източници по пазарни цени, ако сделката е осъществена при пазарни условия и няма елемент на неразрешено уговаряне, както и разходи за консултантски или равностойни на тях услуги, използвани изключително за научноизследователската дейност;
- д) допълнителни режимни разходи, възникващи като пряк резултат от научноизследователския проект;
- е) други оперативни разходи, включително разходи за материали, консумативи и подобни продукти, възникващи като пряк резултат от научноизследователската дейност.

5.1.5. *Възстановяем аванс*

Ако държава-членка предостави възстановяем аванс, представляващ държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО, се прилагат следните правила.

Ако държавата-членка може да докаже, въз основа на валидна методология с използване на достатъчно подлежащи на проверка данни, че има възможност да се изчисли брутният еквивалент на помощта за подпомагането, предоставено под формата на възстановяем аванс, и съответно да се конструира схема, при която този брутен еквивалент на помощта отговаря на изисквания максимален интензитет по този раздел, държавата-членка може да нотифицира схемата и свързаната с нея методика на Комисията. Ако Комисията приеме методиката и счете, че схемата е съвместима, помощта може да бъде предоставена на база брутният еквивалент на помощта за възстановяемия аванс, до размера на допустимите по този раздел интензитети на помощта.

Във всички останали случаи, възстановяемият аванс се изразява като процент от допустимите разходи; тогава той може да надвишава определените в този раздел нива при съблюдаване на посочените по-долу правила.

За да може Комисията да оцени мярката, тя трябва да предвижда подробни разпоредби относно възстановяването в случай на успех и ясно да определя кое се счита за успешен резултат от научноизследователските дейности. Всички тези елементи трябва да бъдат нотифицирани на Комисията. От своя страна Комисията ще проверява дали определението за успешен резултат е установено въз основа на обоснована и разумна хипотеза.

При успешен резултат мярката трябва да предвижда, че авансът се възстановява с лихва, поне равна на ставката, произтичаща от прилагането на Съобщението на Комисията относно метода за определяне на референтни и сконтови проценти³³.

Ако успехът надминава това, което е заложено за успешен резултат, съответната държава-членка следва да има правото да изиска плащане, надхвърлящо възстановяването на авансовата сума, включително лихва по референтната ставка, предвидена от Комисията.

Ако проектът завърши с неуспех, не е необходимо авансът да се възстановява в пълния му размер. При частичен успех обикновено Комисията ще изисква възстановената сума да е пропорционална на постигнатия успех.

³³ ОВ С 273, 9.9.1997 г., стр. 3. Публикувано също така на адрес:
http://ec.europa.eu.comm/competition/state_aid/legislation/reference.html.

Авансът може да покрива максимум 40% от допустимите разходи за фазата на експериментално развитие на проекта и до 60% за фазата на индустриални научни изследвания, които нива могат да се увеличават с надбавки.

5.1.6. Фискални мерки

Въз основа на разчети³⁴ предоставени от държавите-членки в нотификациите, Комисията ще преценява дали схемите за фискално подпомагане на НИРИ имат стимулиращ ефект, като насърчават предприятията да извършват повече разходи за НИРИ.

Интензитетът на държавната помощ при фискални мерки за подпомагане на НИРИ може да бъде изчислен на база отделни проекти за НИРИ или, на нивото на отделното предприятие, като съотношение между общия размер на данъчните облекчения и сумата на всички допустими разходи за НИРИ за период до три последователни фискални години. Във втория случай, фискалната мярка за държавно подпомагане на НИРИ може да се прилага без разлика към всички допустими дейности за НИРИ; тогава не трябва да се превишава приложимия интензитет на помощта за експериментално развитие³⁵.

Държавата-членка трябва да посочи очаквания брой бенефициенти към момента на нотификацията.

5.1.7. Изравнителна клауза

Като мярка срещу нарушаването на условията за международна търговия, било то реално или потенциално, пряко или косвено, могат да бъдат разрешени интензитети на помощта по-високи от допустимите по общия ред на този раздел, ако – пряко или косвено – конкуренти извън Общността са получили (през последните три години) или предстои да получат помощ с еквивалентен интензитет за подобни проекти, програми, научни изследвания, развитие или технологии. Въпреки това, ако има вероятност нарушаването на условията за международна търговия да настъпи след повече от три години, предвид особения характер на конкретния сектор, референтният период може да бъде съответно удължен.

Ако изобщо е възможно, заинтересованата държава-членка следва да представи в Комисията достатъчно информация, за да може Комисията да оцени ситуацията, особено по отношение на необходимостта да се отчете конкурентното предимство на конкурента от третата страна. Ако Комисията не разполага с доказателства относно предоставената или планирана помощ, тя може да вземе решение и на база косвени доказателства.

³⁴ Дори това да не е възможно в предварителен порядък за нововъведени фискални мерки за държавна помощ, от държавите-членки ще се очаква да предоставят разчети на стимулиращия ефект за собствените им фискални мерки.

³⁵ За разлика от това, когато фискалната мярка за държавно подпомагане е диференцирана по категории НИРИ, не трябва да се превишават съответните интензитети на помощта.

5.2. Помощ за проучвания на техническите възможности

Помощта за проучвания на техническите възможности, с които се подготвят дейности по промишлени научни изследвания или експериментално развитие, е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако интензитетът на помощта, изчислен на база разходите за проучването, не превишава следните стойности:

- а) за МСП – 75% при подготвителни проучвания за промишлени научни изследвания и 50% при подготвителни проучвания за експериментално развитие;
- б) за големи предприятия – 65% при подготвителни проучвания за индустриални научни изследвания и 40% при подготвителни проучвания за експериментално развитие.

5.3. Помощ за разходите на МСП във връзка с права на индустриална собственост

Помощта за разходите на МСП, свързани с получаването и валидирането на патентни и други права на индустриална собственост, е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО до размера на помощта, която би могла да се класифицира като помощ за НИР във връзка с научноизследователските дейности, непосредствено породили съответните права на индустриална собственост.

Допустими разходи са:

- а) всички разходи, предшестващи предоставянето на правото в първата правна юрисдикция, включително разходите, свързани с подготовката, попълването и разглеждането на заявката, както и разходите по подновяване на заявката преди предоставяне на правото;
- б) разходи за превод и други разходи, извършени с цел получаване или валидиране на правото в други правни юрисдикции;
- в) разходи за защита валидността на правото по време на официалното разглеждане на заявката и евентуалните производства при направени възражения, дори ако тези разходи са възникнали след предоставяне на правото.

5.4. Помощ за млади иновационни предприятия

Помощта за млади иновационни предприятия е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако са изпълнени следните условия³⁶:

- а) бенефициентът е малко предприятие, съществуващо в продължение на по-малко от 6 години към момента на предоставяне на помощта и
- б) бенефициентът е иновационно предприятие въз основа на това, че:
 - (i) държавата-членка може да докаже, посредством оценка извършена от външен експерт, особено на база бизнес план, че в обозримо бъдеще бенефициентът ще разработи продукти, услуги или процеси, които са технологично нови или съществено подобрили в сравнение с текущото състояние на отрасъла в Общността, и които носят риск за технологичен или индустриален неуспех; или
 - (ii) разходите на бенефициента за НИР представляват поне 15% от сумата на оперативните му разходи през поне една от трите години преди предоставянето на помощта или – в случаите на новообразувани предприятия без финансова история – на база одит за текущия му фискален период, заверен от външен одитор.
- в) помощта не надхвърля сумата от 1 милион EUR. Тази помощ може да е не повече от 1,5 милиона EUR в региони, допустими за освобождаване по член 87, параграф 3, буква а) от Договора за ЕО и 1,25 милиона EUR в региони, допустими за освобождаване по член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО.

Бенефициентът може да получава помощта само веднъж през периода, в който отговаря на критериите за новосъздадено иновационно предприятие. Тази помощ може да се натрупва с други видове помощ по тази рамка, с помощ за научни изследвания, развитие и иновации, освободена по Регламент (ЕО) № 364/2004 или предшестваш регламент, както и с помощ, одобрена от Комисията в съответствие с насоките за рисков капитал.

Бенефициентът може да получава държавната помощ различна от помощ за НИРИ и помощ за рисков капитал едва 3 години след предоставянето на помощ за новосъздадено иновационно предприятие.

³⁶ Това не ограничава прилагането на Насоките за националната регионална помощ през периода 2007-2013 г., ОВ С 54, 4.3.2006 г., стр. 13, и по-специално предоставянето на помощ за новосъздадени малки предприятия в размер до 2 милиона EUR на малко предприятие в регионите, допустими за освобождаване по член 87, параграф 3, буква а) от Договора.

5.5. Помощ за процесни и организационни иновации в сферата на услугите

Иновациите в сферата на услугите не всякога попадат в категориите научни изследвания по т. 5.1, но в типичния случай са по-несистематизирани и често възникват от взаимодействията с клиенти, пазарното търсене, възприемането на бизнес и организационни модели и практики от по-иновационни сектори или от други подобни източници.

Помощта за процесни и организационни иновации е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО до максимален интензитет на помощта 15% за големи предприятия, 25% за средни предприятия и 35% за малки предприятия. Големите предприятия могат да получават такава помощ, само като взаимодействат с МСП в подпомаганата дейност, при което участващите във взаимодействието МСП трябва да поемат най-малко 30% от общия размер на допустимите разходи.

Рутинните или периодични промени на продукти, производствени линии, производствени процеси и съществуващи услуги и други текущи дейности, дори промените да представляват подобрения, не са допустими за държавна помощ.

Необходимо е да бъдат изпълнени следните условия:

- а) организационните иновации трябва във всички случаи да се свързани с използването или експлоатацията на Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) за промяна на организацията;
- б) иновацията трябва да бъде формулирана като проект с определен и квалифициран ръководител на проекта, както и с идентифицирани разходи за проекта;
- в) резултатът от подпомаганя проект трябва да бъде разработване на стандарт, бизнес модел, методика или концепция, които могат да бъдат систематично възпроизвеждани, евентуално сертифицирани и евентуално патентовани;
- г) процесната или организационна иновация трябва да бъде нова или съществено подобрена в сравнение с текущото ниво на съответната промишленост в Общността. Новостта може да бъде доказана от държавите-членки примерно на база прецизно описание на иновацията, чрез сравняване на същата с използваните процеси или организационни техники в други предприятия от същата промишленост;
- д) процесната или организационна иновация трябва да е свързана с ясно определена степен на риск. Този риск може да бъде доказан от държавите-членки примерно въз основа на: разходите по проекта съпоставени с оборота на дружеството, необходимото време за разработване на нов процес,

очакваните ефекти от процесната иновация съпоставени с разходите за проекта, вероятността за неуспех.

Допустимите разходи са същите, както при подпомагането на проекти за НИР (виж съответния раздел). Но при организационните иновации, разходите за инструменти и оборудване са допустими, само ако тези инструменти и оборудване са за ИКТ.

5.6. Помощ за консултантски услуги по иновации, помощ за поддържащи услуги по иновации

Помощта за консултантски услуги по иновации и за поддържащи услуги по иновации е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако е изпълнено всяко едно от следните условия:

- (1) бенефициентът е МСП;
- (2) размерът на помощта не надхвърля максималната сума от 200 000 EUR на бенефициент за всеки тригодишен период³⁷;
- (3) доставчикът на услугата има национална или европейска сертификация. Ако доставчикът на услугата няма национална или европейска сертификация, помощта не може да покрива повече от 75% от допустимите разходи;
- (4) бенефициентът използва държавната помощ за закупуване на услуги по пазарни цени (или ако доставчикът на услугата е организация с нестопанска цел – по цена, която отразява всички разходи плюс разумен марж).

Допустими са следните разходи:

- разходи за консултантски услуги по иновации: управленски консултации; технологична помощ; услуги по трансфер на технологии; обучение; консултации за придобиване, защита и търговия с права на интелектуална собственост и за лицензионни споразумения; консултации във връзка с използването на стандарти;
- разходи за поддържащи услуги по иновации: офис пространство; бази данни; технически библиотеки; пазарни проучвания; използване на лаборатории; етикети за качество; изпитване и сертификация.

Ако доставчикът на услугата е организация с нестопанска цел, помощта може да бъде предоставена под формата на намалена цена, т.е. като разлика между платената и пазарната цена (или цената, която отразява всички разходи плюс разумен марж). В този случай държавите-членки създават система за гарантиране

³⁷ Без да се ограничава възможността за получаване помощ по правилото *de minimis* за други допустими разходи.

прозрачност за пълните разходи на предоставените консултантски или поддържащи услуги по иновации, както и на платената от бенефициента цена, с цел да има възможност за измерване и мониторинг на получената помощ.

5.7. Помощ за заемане на висококвалифициран персонал

Помощта за заемане на висококвалифициран персонал, временно изпратен от научноизследователска организация или голямо предприятие в МСП, е съвместима с общия пазар по смисъла на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, ако са изпълнени следните условия:

Временно изпратения персонал не трябва да заместват други специалисти, а трябва да са назначени на новосъздадени длъжности в предприятието бенефициент, и трябва да са работили поне две години в научноизследователската организация или голямото предприятие, което ги изпраща временно на такава длъжност. Временно изпратените специалисти трябва да бъдат заети по дейности за НИРИ в МСП, получаващо помощта.

Допустими разходи са всички разходи за персонала във връзка с временното използване на персонал и назначаването на висококвалифициран персонал, включително разходите по използване на агенции за подбор на персонал, както и надбавки за мобилност на временно изпратените специалисти. Максималният интензитет на помощта е 50% от допустимите разходи за максимум три години на едно предприятие и на временно наето лице.

Тази разпоредба не позволява покриването на същински консултантски разходи (заплащане на услуги, предоставени от експерт, без назначаване на експерта в предприятието), които са предмет на правилата за подпомагане на МСП³⁸.

5.8. Помощ за иновационни кълъстери

Инвестиционна помощ може да бъде предоставяна за създаване, разширяване и оживяване на иновационни кълъстери единствено на юридическото лице, функциониращо като иновационен кълъстер. Това лице трябва да отговаря за управлението на участието и за достъпа до помещенията, съоръженията и дейностите на кълъстера. Достъпът до помещенията, съоръженията и дейностите на кълъстера не трябва да бъде ограничен, а таксите за използване на съоръженията на кълъстера и за участие в дейностите на кълъстера трябва да отразяват съответните разходи.

Такава помощ може да бъде предоставяна за следните съоръжения:

- учебни и научноизследователски центрове;

³⁸ Понастоящем Регламент (ЕО) № 70/2001.

- научноизследователски инфраструктури с отворен достъп: лаборатории, изпитателни съоръжения;
- широколентови мрежови инфраструктури.

Максималният интензитет на помощта е 15%.

За регионите по член 87, параграф 3, буква а) от Договора за ЕО, Комисията счита, че интензитетът на помощта не трябва да превишава:

- 30% за региони с БВП на глава от населението под 75% от средния показател за ЕС-25, за най-отдалечени региони с по-висок БВП на глава от населението и до 1 януари 2011 г. за регионите, засегнати от статистическия ефект³⁹;
- 40% за региони с БВП на глава от населението под 60% от средния показател за ЕС-25;
- 50% за региони с БВП на глава от населението под 45% от средния показател за ЕС-25.

Отчитайки специфичните затруднения на най-отдалечените региони, те могат да ползват допълнителна надбавка от 20%, ако техният БВП на глава от населението е под 75% от средния показател за ЕС-25, и 10% във всички останали случаи. Регионите, засегнати от статистическия ефект, които попадат в обсега на дерогацията съгласно член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, след 1 януари 2011 г. ще могат да получават помощ с интензитет 20%.

Максималният интензитет на помощта за МСП се увеличава с 20 процентни пункта, ако помощта се предоставя на малки предприятия и с 10 процентни пункта, ако помощта се предоставя на средни предприятия.

Допустими разходи са тези, свързани с инвестиции в земя, сгради, машини и съоръжения.

Оперативна помощ за оживяване на клъстери може да се предоставя на юридическото лице, функциониращо като иновационен клъстер. Тази помощ трябва да е временна и – като общо правило – да бъде премахвана във времето с оглед цените да се ориентират към отразяване на разходите в разумно кратък срок.

Такава помощ може да бъде предоставяна за ограничен период от пет години, ако помощта е прогресивно намаляваща. Интензитетът ѝ може да възлиза на 100% през първата година, но до края на петата година трябва да е сведен до нула по линейна зависимост. Ако помощта не е прогресивно намаляваща, нейната продължителност

³⁹ Виж Насоките за националната регионална помощ през периода 2007-2013 г., параграфи 18-20.

се ограничава до пет години, а интензитетът ѝ не трябва да превишава 50 % от допустимите разходи. В надлежно обосновани случаи и въз основа на убедителни доказателства представени от нотифициращата държава-членка, помощ за оживяване на клъстери може да се предоставя за по-дълъг срок, но не повече от 10 години.

Допустими са разходите за персонал и административните разходи по следните дейности:

- търгуване на клъстера за привличане на нови дружества в него;
- управление на съоръженията на клъстера, които са с отворен достъп;
- организиране на програми за обучение, семинари и конференции в подкрепа на обмена на знания и работата в мрежи между участниците в клъстера.

Когато нотифицира инвестиционна помощ или помощ за оживяване на клъстер, държавата-членка трябва да представи анализ на технологичната специализация на иновационния клъстер, съществуващия регионален потенциал, съществуващия научноизследователски капацитет, наличието на клъстери в Общността с подобни цели и потенциалните пазарни обеми на дейностите в клъстера.

Случаите, в които държавите-членки финансират иновационни инфраструктури за експлоатация на база отворен достъп в научноизследователски организации с нестопанска цел, следва да бъдат оценявани съгласно разпоредбите на раздел 3.1.

6. СТИМУЛИРАЩ ЕФЕКТ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПОМОЩТА

Държавната помощ трябва има стимулиращ ефект, т.е. да води до промяна в поведението на получателя, изразяваща се в увеличено ниво на дейностите за НИРИ. Помощта следва да има за резултат увеличаване на обема, обхвата, разходите или бързината на дейностите за НИРИ.

Комисията счита, че помощта не представлява стимул за бенефициента във всички случаи, когато дейността по НИРИ⁴⁰ е започнала преди бенефициентът да подаде молба за помощ до националните органи.

Ако подпомаганият проект за НИРИ не е започнал преди подаването на молбата, Комисията счита, че изискването за стимулиращ ефект е **изпълнено автоматично** за следните мерки:

⁴⁰ Ако предлаганата помощ се отнася до проект за НИРИ, това не изключва възможността потенциалният бенефициент вече да е осъществил проучвания на възможностите, които не са включени в молбата за държавна помощ.

- помощ по проекти и проучвания на възможностите, когато бенефициентът е МСП и сумата на помощта е под 7,5 милиона EUR на проект за едно МСП;
- помощ за разходите на МСП във връзка с права на интелектуална собственост;
- помощ за млади иновационни предприятия;
- помощ за консултантски услуги по иновации и поддържащи услуги по иновации;
- помощ за заемане на висококвалифицирани специалисти.

За всички останали мерки⁴¹ Комисията ще изисква техният стимулиращ ефект да бъде доказван от нотифициращите държави-членки.

За да потвърдят, че планираната помощ ще насърчи получателя да промени поведението си в посока засилване работата по НИРИ, държавите-членки представят оценка *ex ante* на засилената дейност по НИРИ **за всички оценявани от Комисията индивидуални мерки** чрез съпоставка между хипотезите без помощ и с предоставяне на помощ. Могат да се използват следните критерии, наред с други подходящи количествени и/или качествени фактори, представени от нотифициращата държава-членка:

увеличен обем на проекта: по-голям общ размер на разходите по проекта (без да намаляват разходите на бенефициента в сравнение с хипотезата без помощ); по-голям брой хора, включени в дейностите по НИРИ;

увеличен обхват: по-голям брой очаквани резултати от проекта; по-голяма амбиция на проекта, изразяваща се в по-голяма вероятност за научен или технологичен пробив или по-висок риск за неуспех (по-специално, свързан с по-голям риск на научноизследователския проект, дългосрочния характер на проекта и несигурността по отношение на резултатите му);

увеличена бързина: по-кратък срок за завършване на проекта в сравнение със срока, ако същият проект се осъществява без помощ;

увеличен общ размер на разходите за НИРИ: увеличаване на общия размер на разходите за НИРИ, извършвани от бенефициента на помощта; промени на заделения за проекта бюджет (без това да е за сметка на бюджетите на други проекти); увеличаване на разходите за НИРИ, извършвани от бенефициента на помощта като процент от общия оборот.

⁴¹ Т.е. помощи за проекти, предоставяни на големи предприятия или на МСП в размер над 7,5 млн. EUR; помощ за процесни и организационни иновации в сферата на услугите и помощ за иновационни кълстери.

Ако бъде доказан значителен ефект за *поне един* от тези елементи, като се взема предвид нормалното поведение на предприятията в съответния сектор, в общия случай Комисията ще прави извод, че предлаганата помощ има стимулиращо действие.

Ако Комисията предприеме **подробна оценка** на индивидуална мярка, тези показатели понякога могат да не се приемат като достатъчни за доказване на стимулиращия ефект и Комисията може да поиска да ѝ бъдат предоставени допълнителни доказателства.

При **оценката на схема за помощ**, условията във връзка със стимулиращия ефект се считат за изпълнени, ако държавата-членка е поела ангажимент да предоставя индивидуални помощи по схемата, само след като е проверила за наличието на стимулиращ ефект, както и да представя годишни доклади относно изпълнението на одобрената схема за помощ. В годишните доклади държавата-членка трябва да показва как е оценявала стимулиращия ефект на помощта преди предоставянето ѝ, използвайки горепосочените количествени и качествени показатели.

7. СЪВМЕСТИМОСТ НА ПОМОЩИ, ПОДЛЕЖАЩИ НА ПОДРОБНА ОЦЕНКА

Комисията счита, че засилването на НИРИ в Общността е от общ интерес за Общността, тъй като може да се очаква, че ще има значителен принос за растежа, просперитета и устойчивото развитие. В този контекст, Комисията съзнава, че държавната помощ може да играе положителна роля, когато е добре насочена и създава необходимите стимули за предприятията да увеличават нивото на НИРИ. Независимо от това, държавната помощ може да доведе и до значителни нарушения на конкуренцията, които трябва да бъдат взети предвид.

7.1. Мерки, подлежащи на подробна оценка

Предвид по-големия риск от нарушаване на условията за конкуренция, Комисията ще извършва по-подробна оценка на мерки посочените по-долу мерки.

За мерки, попадащи в приложното поле на РГО:

- всички случаи, нотифицирани на Комисията в изпълнение на **задължение за индивидуално нотифициране на помощи**, въведено със съответния РГО.

За мерки, попадащи в приложното поле на тази рамка:

Помощите, чиито размер надхвърля:

- **помощи за проекти⁴² и проучвания на възможностите:**
 - ако проектът се отнася предимно за фундаментални научни изследвания⁴³ – 20 милиона EUR на едно предприятие за един проект/ проучване на възможностите;
 - ако проектът се отнася предимно за промишлени научни изследвания⁴⁴ – 10 милиона EUR на едно предприятие за един проект/ проучване на възможностите;
 - за всички останали проекти – 7,5 милиона EUR на едно предприятие за един проект/ проучване на възможностите.
- за **процесни или организационни иновации** в сферата на услугите – 5 милиона EUR на едно предприятие за един проект;
- за **иновационни кълъстери** (на един кълъстер) – 5 милиона EUR.

Целта на тази подробна оценка е да се гарантира, че големите суми на помощта за НИРИ няма да нарушат условията за конкуренция в степен, противоречаща на общия интерес, а действително ще допринесат за общия интерес. Това се случва, когато ползите от държавната помощ, изразяващи се в допълнителни НИРИ, натежават над вредите за конкуренцията и търговията.

Подробната оценка е пропорционална оценка, зависеща от потенциалните нарушения на конкуренцията в конкретния случай. В тази връзка обстоятелството, че ще се извършва подробна оценка, не означава задължително откриване на официална процедура за проучване, макар че това е възможно за някои мерки.

При условие, че държавата-членка гарантира пълно сътрудничество и предоставя своевременно необходимата информация, Комисията ще полага максимални усилия за своевременно провеждане на проучването.

⁴² За проектите от програма ЕУРЕКА този максимално допустим размер се увеличава двукратно.

⁴³ Приема се, че проектът се състои „предимно“ от фундаментални научни изследвания, ако над половината от допустимите разходи по проекта възникват от дейности, които попадат в категорията на фундаменталните научни изследвания.

⁴⁴ Приема се, че проектът се състои „предимно“ от индустриални научни изследвания, ако над половината от допустимите разходи по проекта възникват от дейности, които попадат в категориите на индустриалните или фундаментални научни изследвания.

7.2. Методология на подробната оценка: критерии за НИРИ при икономическата оценка на някои индивидуални случаи

По-долу Комисията представя насоки относно видовете информация, която може да изисква и методиката, която ще следва по отношение на мерките, подлежащи на подробна оценка. Целта на упътванията е да направят решенията и мотивите на Комисията прозрачни и предвидими, за да се постигне предсказуемост и правна сигурност.

Подробната оценка ще се извършва въз основа на следните положителни и отрицателни елементи, които ще се прилагат допълнително към критериите, установени в глава 5. В някои случаи приложимостта и теглото на тези елементи ще зависи от формата и целите на помощта. Дълбочината на извършваната от Комисията оценка ще е пропорционална на риска от нарушаване на условията за конкуренция. Това означава, че обхватът на анализа ще зависи от естеството на случая. Следователно, държавната помощ за отдалечени от пазара дейности е по-малко вероятно да бъде подлагана на много обстойна проверка.

Държавите-членки се приканват да предоставят всички елементи, които считат за полезни във връзка с оценката на случая. По-специално, държавите-членки се приканват да се позовават на оценки от предишни схеми или мерки за държавна помощ, оценки на въздействията правени от предоставящите помощта органи, финансови отчети, вътрешни бизнес планове, които всяко предприятие трябва да изготвя за важни проекти, експертни становища и други свързани с НИРИ проучвания.

7.3. Положителни ефекти на помощта

Обстоятелството, че помощта стимулира предприятията да извършват в Общността НИРИ, които не биха предприели без тази помощ, представлява основният положителен елемент, отчитан при оценка за съвместимост на помощта.

В този контекст, Комисията ще обръща внимание по-специално на следните елементи:

- нетно увеличение на провежданите от предприятието НИРИ;
- принос на мярката за общо подобряване нивото на НИРИ в конкретния сектор;
- принос на мярката за подобряване положението с НИРИ в Общността от международна гледна точка.

7.3.1. *Наличие на пазарни несъвършенства*

Както е посочено в глава 1, държавната помощ може да е необходима за увеличаване на НИРИ в икономиката, само доколкото пазарът сам по себе си не може да произведе оптимален резултат. Установено е, че някои несъвършенства на пазара ограничават общото ниво на НИРИ в Общността. При все това, не всички предприятия и сектори в икономиката се сблъскват в една и съща степен с тези пазарни несъвършенства. Следователно, във връзка с мерките, подлежащи на подробна оценка, държавите-членки следва да предоставят информация за това, дали помощта се отнася за пазарно несъвършенство от общ характер, засягащо НИРИ в Общността или за специфично пазарно несъвършенство.

В зависимост от визираното специфично пазарно несъвършенство, Комисията ще взема предвид следните елементи:

- **Разпространение на знания:** предвиждано ниво на разпространяване на информация; специфичност на създаваните знания; възможности за закрила на правата върху интелектуална собственост.
- **Несъвършена и асиметрична информация:** ниво на риск и сложност на научните изследвания; необходимост от външно финансиране; характеристики на бенефициента на помощта за получаване на външно финансиране.
- **Координационни несъвършенства:** брой съвместно работещи предприятия; интензивност на съвместната дейност; разнопосочни интереси на партньорите по съвместната дейност; проблеми при съставянето на договорите; проблеми на трети страни във връзка с координацията на съвместната дейност.

По отношение на държавната помощ насочена към проекти или дейности за НИРИ в подпомагани региони, Комисията ще взема предвид: (i) трудностите, произтичащи от отдалечеността или от други специфични характеристики на региона; (ii) специфични данни за местната икономика, социални и/или исторически причини за ниското ниво на НИРИ в сравнение с релевантни осреднени данни и/или състояния на национално и/или на ниво Общността, според случая; и (iii) всякакви други релевантни показатели, доказващи по-големите пазарни несъвършенства.

7.3.2. *Подходящ инструмент*

Държавна помощ за НИРИ може да бъде разрешавана въз основа на член 87, параграф 3, буква в) от Договора за ЕО, когато е необходима за постигане на цел от общ интерес, като изключение от общата забрана за държавна помощ. Важен елемент на балансния тест е дали и доколко държавната помощ за НИРИ може да бъде разглеждана като подходящ инструмент за увеличаване дейностите по НИРИ,

имайки предвид, че други, по-малко увреждащи конкуренцията инструменти могат да постигнат същите резултати.

В своя анализ за съвместимост Комисията ще се съобразява в голяма степен с евентуалната оценка на въздействията от предлаганата помощ, изготвена от държавата-членка. Мерки, за които държавата-членка е разгледала и други възможни политики, и за които предимствата от използването на селективен инструмент като държавната помощ са установени и представени на Комисията, ще се считат за подходящи инструменти.

7.3.3. Стимулиращ ефект и необходимост на помощта

Анализирането на стимулиращия ефект на мярката за помощ е най-важното условие при анализа на държавната помощ за НИРИ. Идентифицирането на стимулиращия ефект **означава** да се оцени дали предлагана помощ ще накара предприятията да предприемат НИРИ, които не биха предприели без помощта.

В глава 6 са посочени редица показатели, които държавите-членки могат да използват за доказване на стимулиращия ефект. Но когато мярката е подложена на подробна оценка, Комисията ще изисква стимулиращият ефект на помощта да се обоснове по-точно с оглед да не се допусне ненужно нарушаване на условията за конкуренция.

В своя анализ, освен показателите по глава 6, Комисията ще взема предвид следните елементи:

- **Описание на планираната промяна:** планираната промяна в поведението, към която е насочена държавната помощ в нотифицирания случай, трябва да бъде добре описана (започване на нов проект, увеличаване обема, обхвата или бързината на даден проект).
- **Хипотетичен анализ:** промяната в поведението трябва да бъде идентифицирана чрез хипотетичен анализ: какво би било нивото на планираната дейност с помощ и без помощ? Разликата между двата сценария се приема за въздействие на мярката за помощ и описва стимулиращия ефект.
- **Ниво на рентабилност:** ако сам по себе си проектът не е рентабилен, за да бъде осъществен от частно предприятие, но би генерирал съществени ползи за обществото, по-вероятно е помощта да има стимулиращ ефект. За оценка на общата рентабилност на проекта (или липсата на такава), могат да се използват методики в съответствие със стандартната практика в конкретния сектор⁴⁵.

⁴⁵ Това може да включва методи за оценка на нетната сегашна стойност на проекта (тоест сумата на сконтираните прогнозни парични потоци от инвестицията минус инвестиционните разходи), вътрешната норма на възвръщаемост (ВНВ) или възвръщаемостта на използвания капитал (ВИК). За доказателства могат да служат финансови отчети и вътрешни бизнес планове с прогнозни данни за търсенето; прогнози за разходите; финансови прогнози (например НСС,

- **Размер на инвестициите и ситуиране на паричните потоци във времето:** големите първоначални инвестиции, ниските нива на възможните за реално усвояване парични потоци и обстоятелството, че значителна част от паричните потоци възниква в много далечно бъдеще, ще бъдат разглеждани като положителни елементи при оценката на стимулиращия ефект.
- **Ниво на риска при научноизследователския проект:** въз основа, примерно, на проучвания на възможностите, оценки на риска и експертни становища, при оценката на риска трябва да се взема предвид, по-специално, необратимостта на инвестицията, вероятността от търговски неуспех, опасността проектът да се окаже по-малко продуктивен от очакваното, опасността осъществяването на проекта да засегне други дейности и опасността разходите по проекта да засегнат финансовата жизнеспособност на предприятието. По отношение на държавната помощ насочена към проекти или дейности за НИРИ в подпомагани региони, Комисията ще взема предвид трудностите, произтичащи от отдалечеността или от други специфични характеристики на региона, които се отразяват негативно на рисковаността на научноизследователския проект.
- **Постоянна оценка:** мерките, за които са предвидени (малки) пилотни проекти или са заложили добре дефинирани контролни показатели за прекратяване на проекта в случай на неуспех, и за които са предвидени публично достъпни мерки за последващ мониторинг, ще бъдат разглеждани по-положително при оценката на стимулиращия ефект.

7.3.4. *Пропорционалност на помощта*

Независимо от критериите, упоменати в глава 5, държавата-членка трябва да представи следната допълнителна информация:

- **Открит процес на селекция:** При наличие на множество (потенциални) кандидати за осъществяване на проект за НИРИ в държавата-членка, изискването за пропорционалност е по-вероятно да бъде изпълнено, ако проектът е възложен въз основа на прозрачни, обективни и недискриминационни критерии.
- **Свеждане на помощта до минимум:** Държавите-членки следва да обяснят как е изчислена предлаганата сума с оглед помощта да е сведена до необходимия минимум.

ВНВ, ВИК); документи представяни на инвестиционни комитети и третиращи различни сценарии, както и документи, представяни на финансовите пазари.

7.4. Анализ на нарушаването на условията за конкуренция и търговия

Държавната помощ за НИРИ може да засегне конкуренцията на две нива (i) конкуренция в иновационния процес, т.е. конкуренция в сферата на НИРИ, която се реализира на възходящите продуктови пазари и (ii) конкуренция на продуктовете пазари, където се експлоатират резултатите от дейностите за НИРИ.

Когато оценява отрицателните ефекти на мярката за помощ, Комисията ще фокусира анализа си на нарушенията на конкуренцията върху предвидимото въздействие, което помощта за НИРИ оказва на конкуренцията между предприятията на засегнатите продуктови пазари. Комисията ще придава по-голяма тежест на тези рискове за конкуренцията и търговията, които възникват в предсказуемо бъдеще и чието настъпване е особено вероятно.

Въздействието върху конкуренцията в сферата на иновационния процес ще има значение, доколкото оказва влияние върху резултата от конкуренцията на бъдещия продуктов пазар. В някои случаи резултатите от НИРИ, примерно под формата на права на интелектуална собственост, се търгуват самостоятелно на така наречените пазари за технологии, например чрез предоставяне на лицензии за патенти. В тези случаи Комисията може да разглежда и ефекта на помощта върху конкуренцията на пазарите за технологии.

Въздействието на НИРИ върху продуктовете пазари е твърде динамично и следователно анализът ще бъде ориентиран към бъдещето. Често пъти една и съща иновационна дейност се свързва с няколко бъдещи продуктови пазара. В тези случаи въздействието на държавната помощ ще бъде разглеждано цялостно за набора от засегнати пазари.

Съществуват три отделни начина, по които помощта за НИРИ може да наруши условията за конкуренция на продуктовете пазари:

- (1) помощта за НИРИ може да изкриви динамичните стимули, които нормално карат участниците на пазара да инвестират (ефект на масово напускане);
- (2) помощта за НИРИ може да създаде или подкрепи позиции на пазарна мощ;
- (3) помощта за НИРИ може да поддържа неефективни пазарни структури.

Освен това, държавната помощ може да има отрицателен ефект за търговията в рамките на общия пазар. В частност, когато помощта за НИРИ води до масово напускане на конкуренти, мерките за помощ могат по същество да доведат до изместване на търговски потоци и преместване на икономически дейности.

7.4.1. *Нарушаване на динамичните стимули*

Основният проблем при предоставянето на помощ за НИРИ в полза на предприятията се изразява в това, че се изкривяват динамичните стимули на конкурентите да инвестират. Когато едно предприятие получава помощ, това в общия случай увеличава вероятността за успешно извършване на НИРИ от това предприятие и съответно до засилено присъствие на продуктивния пазар (продуктовите пазари) в бъдеще. Това засилено присъствие може да накара конкурентите да редуцират обхвата на първоначалните си инвестиционни планове (ефект на масово напускане).

В анализа си Комисията ще разглежда следните елементи:

- **Размер на помощта.** Мерките, които включват помощ в значителни размери, е по-вероятно да доведат до значителни ефекти на масово напускане. Значението на размера на помощта ще се извежда на база общия размер на частните разходи за НИР в съответния сектор и на сумите, разходвани от основните участници.
- **Близост до пазара/категория на помощта.** Колкото повече мярката за помощ е насочена към близки до пазара дейности за НИРИ, толкова по-вероятно е тя да предизвика значителни ефекти на масово напускане.
- **Открит процес на селекция.** Когато субсидията се предоставя въз основа на прозрачни, обективни и недискриминационни критерии, Комисията ще заема по-положителна позиция.
- **Барииери за излизане.** Когато бариерите за излизане от иновационния процес са високи, тогава е по-вероятно конкурентите да запазят (или дори увеличат) инвестиционните си планове. Такъв може да случат, когато значителна част от предишните инвестиции на конкурентите са блокирани в конкретна траектория на НИРИ.
- **Стимули за конкуриране на бъдещия пазар.** Помощта за НИРИ може да доведе до ситуация, при която конкурентите на подпомагания бенефициент отказват да се конкурират на бъдещия пазар, тъй като предоставеното от помощта предимство (като степен на технологично или времево изпреварване) ограничават възможностите им за икономически изгодно навлизане в бъдещия пазар.
- **Диференциране на продуктите и интензивност на конкуренцията.** Когато продуктовата иновация е свързана предимно с разработване на диференцирани продукти (например отнасящи се до различни търговски марки, стандарти, технологии, потребителски групи), вероятността от засягане на конкурентите е по-малка. Същото важи и когато на пазара има много ефективни конкуренти.

7.4.2. Създаване на пазарна мощ

Подпомагането на НИРИ може да доведе до нарушаване на условията за конкуренция чрез увеличаване или поддържане на пазарната мощ в рамките на продуктовете пазари. Пазарната мощ е способност да се влияе върху пазарните цени, продукцията, разнообразието или качеството на стоките или услугите, или върху други параметри на пазарната конкуренция за значителен период от време, във вреда на потребителите. Комисията ще оценява пазарната мощ преди предоставяне на помощта, както и очакваната вследствие на помощта промяна на пазарната мощ.

Основната загриженост на Комисията е свързана с тези мерки за НИРИ, които позволяват на бенефициента на помощта да прехвърля или укрепва пазарната си мощ от съществуващи продуктови пазари на бъдещи продуктови пазари. В тази връзка, малко вероятно е Комисията да идентифицира проблеми за конкуренцията свързани с пазарната мощ на пазари, където делът на всеки един от бенефициентите на помощта е под 25% и на пазари, за които концентрационният индекс на Херфиндал-Хиршман (ННІ) е под 2000.

В анализа си Комисията ще взема предвид следните елементи:

- **Пазарната мощ на бенефициента на помощта и структурата на пазара:** Ако получателят вече има господстващото положение на продуктовия пазар, мярката за помощ може да засили това господстващо положение чрез още по-голямо отслабване на конкурентните задръжки, които конкурентите могат да упражняват върху предприятието получател. Подобно на това, мерките за държавна помощ могат да окажат значително влияние на олигополистичните пазари, където развиват дейност само няколко участника.
- **Ниво на бариерите за навлизане:** В сферата на НИРИ може да съществуват значителни бариери за навлизане на нови участници. Това включва правни бариери за навлизане (особено права на интелектуална собственост), икономии от свръхпроизводство или обхвата, бариери за достъп до мрежи и инфраструктури, както и други стратегически бариери за навлизане или разширяване.
- **Пазарна мощ на купувачите:** Пазарната мощ на дадено предприятие може да се ограничава и от пазарната позиция на купувачите. Присъствието на силни купувачи може да се разглежда като противовес на констатацията за силна пазарна позиция, ако има основания да се очаква, че продавачите ще се стремят да запазят достатъчна конкуренция на пазара.
- **Процес на селекция:** Мерки за помощ, които позволяват на предприятия със силна пазарна позиция да влияят върху процеса на селекция, примерно чрез правото да препоръчват предприятия при процеса на селекция или да влияят

върху насоката на научните изследвания по начин, който поставя алтернативните насоки в неблагоприятно положение без основателни причини, могат да предизвикат загриженост в Комисията.

7.4.3. Поддържане на неефективни пазарни структури

Ако не е правилно насочена, помощта за НИРИ може да подкрепи неефективни предприятия и така да създаде пазарни структури, където много участници на пазара работят значително под прага на ефективността. В анализа си Комисията ще разглежда дали помощта се предоставя на пазари със свръхкапацитет, на западащи индустрии или в чувствителни сектори. Проблемите са по-малко вероятни, когато държавната помощ за НИРИ има за цел да промени динамиката на растежа в сектора, особено чрез въвеждане на нови технологии.

7.5. Баланс и решение

В светлината на тези положителни и отрицателни елементи, Комисията прави баланс на резултатите от мярката и определя дали предизвиканите нарушения на конкуренцията засягат негативно търговията в степен, противоречаща на общия интерес. Във всеки отделен случай, анализът ще се основава върху цялостна оценка на предвидимите положителни и отрицателни въздействия на държавната помощ. За тази цел Комисията няма да използва критериите по раздел 7.3 и 7.4 механично, а ще извършва цялостна оценка в съответствие с принципа на пропорционалност.

Комисията може да не повдигне възражения срещу нотифицираната мярка за помощ без да открива процедурата по официално производство за проучване или – след официално производство за проучване, както е установено в член 6 от Регламент (ЕО) № 659/1999 – да реши да закрие производството с решение по член 7 от същия регламент. Ако приеме условно решение по смисъла на член 7, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 659/1999, тя може по-специално да разгледа възможността за налагане на следните условия, които трябва да намалят произтичащите нарушения на конкуренцията или ефекти върху търговията, и да са пропорционални:

- по-ниски интензитети на помощта в сравнение с максимално допустимите интензитети по глава 5, включително механизми за възстановяване на помощта и различни условия за връщане на възстановяемите аванси;
- разпространение на резултатите, съвместни дейности и други поведенчески ангажименти;
- разделяне на сметки за недопускане на кръстосано субсидиране от един пазар за друг пазар, когато бенефициентът осъществява дейност на няколко пазара;

- недопускане на дискриминация спрямо други потенциални бенефициенти (намаляване на селективността).

8. КУМУЛИРАНЕ

По отношение на кумулирането, определените с тази рамка максимални размери на помощта се прилагат независимо дали помощта за проекта се финансира единствено с държавни ресурси или се финансира частично от Общността, с изключение на специалния и ограничен контекст на условията, установени за финансиране от Общността с Рамковите програми за НТР, приети на основание съответно дял XVIII от Договора за ЕО и дял II от Договора за Евроатом.

Когато разходи, за които е допустимо предоставянето на помощ за НИРИ, могат да получават и помощ за други цели, за общата част се прилага най-благоприятният максимално допустим размер по приложимите правила. Това ограничение не се отнася за помощта, предоставяна в съответствие с Насоките на Общността относно държавната помощ за насърчаване инвестициите на рисков капитал в МСП⁴⁶.

Помощ за НИРИ не може да се натрупва с помощ по правилото *de minimis* за същите допустими разходи с цел да се заобиколят максималните интензитети на помощта, установени в тази рамка.

9. СПЕЦИАЛНИ ПРАВИЛА ЗА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И РИБАРСТВОТО

Ако помощта за НИР се отнася до продукти включени в приложение I към Договора за ЕО, и като изключение от ограниченията или надбавките за интензитетите на помощ, посочени на други места в тази рамка, Комисията ще продължи да допуска помощи с интензитет до 100%, ако във всеки отделен случай са изпълнени следните четири условия:

- помощта е от общ интерес за конкретния сектор или подсектор;
- информация за предстоящите научни изследвания и за целта на тези научни изследвания е публикувана в Интернет преди започване на научните изследвания. Необходимо е да се посочи приблизителната дата и мястото в Интернет за публикуване на очакваните резултати, заедно с указание, че резултатите ще се предоставят безплатно;
- резултатите от научните изследвания са налични в Интернет за срок от минимум 5 години. Тази информация в Интернет трябва да се публикува не по-

⁴⁶ ОВ С 194, 18.8.2006 г., стр. 2.

късно от евентуалното ѝ предоставяне на членовете на която и да било конкретна организация;

- помощта трябва да се предоставя директно на научноизследователската институция или орган и да не включва директно предоставяне на помощ несвързана с научни изследвания на предприятия, които произвеждат, преработват или реализират на пазара земеделски продукти, и да не предвижда ценово подпомагане на производители на такива продукти.

Комисията ще разрешава държавна помощ за сътрудничество по член 29 от Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета от 20 септември 2005 г. относно подпомагане развитието на селските райони чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)⁴⁷, ако това сътрудничество е одобрено за съфинансиране от Общността по същия член и/или ако е предоставена държавна помощ за допълнително финансиране по член 89 от Регламент (ЕО) № 1698/2005, при условия и интензитет еднакви с тези за съфинансирането.

Помощи за НИР, отнасящи се до продукти включени в Приложение I към Договора за ЕС, която не отговарят на условията по тази глава, следва да бъдат разглеждани по общите правила на тази рамка.

10. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

10.1. Отчитане и мониторинг

10.1.1. Годишни доклади

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 659/1999 и Регламент на Комисията (ЕО) № 794/2004 от 21 април 2004 г. за прилагането на Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета относно определянето подробни правила за прилагането на член 93 от Договора за създаване на Европейската общност⁴⁸, държавите-членки са длъжни да представят годишни доклади в Комисията.

В допълнение към изискванията по горепосочените разпоредби, годишните доклади относно мерките за подпомагане на НИРИ задължително съдържат следната информация за всяка отделна мярка, включително за помощите, предоставени по одобрени схеми:

⁴⁷ ОВ L 277, 21.10.2005 г., стр. 1. Регламент, изменен с Регламент (ЕО) № 1463/2006 (ОВ L 277, 9.10.2006 г., стр.1).

⁴⁸ ОВ L 140, 30.4.2004 г., стр.1. Регламент, изменен с Регламент (ЕО) № 1627/2006 (ОВ L 302, 1.11.2006, с.10).

- име на бенефициента;
- сума на помощта по бенефициенти;
- интензитет на помощта;
- секторите на дейност, в които се осъществяват подпомаганите проекти.

По отношение на фискалните помощи, държавата-членка представя само списък на бенефициентите, получили годишни данъчни облекчения в размер над 200 000 EUR.

По отношение на клъстерите, докладът трябва да включва също така кратко описание на дейността на клъстера и ефективността му при привличане на дейности за НИРИ. Комисията може да поиска допълнителна информация относно предоставената помощ, за да провери дали са спазени условията, определени в решението на Комисията за одобряване на мярката за помощ.

Годишните доклади ще се публикуват в Интернет страницата на Комисията.

За всички помощи, предоставени по одобрени схеми на големи предприятия, в годишния доклад държавите-членки обясняват и как е спазено изискването предоставената на тези предприятия помощ да има стимулиращ ефект, като използват по-специално показателите и критериите по глава 6 по-горе.

10.1.2. *Достъп до пълния текст на схемите*

Комисията счита, че са необходими допълнителни мерки за подобряване прозрачността на държавните помощи в Общността. По-специално, изглежда необходимо да се осигури лесен достъп на държавите-членки, икономическите оператори, заинтересованите страни и на самата Комисия до пълните текстове на всички приложими схеми за подпомагане на НИРИ.

Това може да се постигне лесно чрез създаване на свързани сайтове в Интернет. По тази причина, когато разглежда схеми за подпомагане на НИРИ, Комисията систематично ще изисква от съответната държава-членка да публикува пълния окончателен текст на всяка схема за помощ в Интернет и да съобщава на Комисията адреса на публикацията в Интернет. Схемата не трябва да се прилага преди публикуването на информацията в Интернет.

10.1.3. *Информационни карти*

Освен това, когато помощта за НИРИ се предоставя въз основа на схеми за помощ без да подлежи на индивидуално нотифициране и размерът ѝ надхвърля 3 милиона EUR, в срок до 20 работни дни след предоставяне на помощта от компетентния орган държавата-членка е длъжна да представи в Комисията информация съгласно

стандартния формуляр, даден в приложението към тази рамка. Комисията ще прави тази обобщена информация публично достояние чрез своята Интернет страница (http://ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html).

Държавите-членки гарантират воденето на подробна документация за предоставянето на помощи по всички мерки за НИРИ. Тази документация, която трябва да съдържа цялата информация, необходима за установяване дали са спазени изискванията по отношение на допустимите разходи и максимално допустимите интензитети на помощта, се съхранява в продължение на 10 години след датата на предоставяне на помощта.

Комисията ще изисква от държавите-членки тази информация, за да извърши оценка на въздействието на рамката три години след влизането ѝ в сила⁴⁹.

10.2. Подходящи мерки

С настоящото Комисията предлага на държавите-членки, въз основа на член 88, параграф 1 от Договора за ЕО, следните подходящи мерки спрямо съществуващите схеми за подпомагане на научни изследвания и развитие:

За да изпълнят разпоредбите на тази рамка, където е необходимо държавите-членки да изменят тези схеми така, че същите да бъдат приведени в съответствие с настоящата рамка в срок до дванадесет месеца след влизането ѝ в сила, със следните изключения:

- държавите-членки разполагат с двадесет и четири месеца за въвеждане изменения, свързани с предвиденото в точка 3.1.1 от настоящата рамка;
- новият праг за големи индивидуални проекти ще се прилага от датата, на която тази рамка влиза в сила;
- задълженията за представяне на по-подробни годишни доклади по точка 10.1.1. и за представяне на информационни карти по точка 10.1.3. ще се прилагат към съществуващите схеми за помощ шест месеца след датата, на която тази рамка влиза в сила.

Държавите-членки се приканват да дадат своето изрично и безусловно съгласие с така предложените подходящи мерки до два месеца след публикуването на тази рамка. При липса на отговор, Комисията ще приема, че съответната държава-членка не е съгласна с предлаганите мерки.

⁴⁹ По свое желание държавите-членки биха могли да подпомогнат Комисията в този процес, като предоставят свои последващи оценки на схеми и индивидуални мерки.

10.3. Влизане в сила, валидност и преразглеждане

Настоящата рамка ще влезе в сила на 1 януари 2007 г. или, в случай че не е публикувана в *Официалния вестник на Европейския съюз* преди тази дата – на първия ден след публикуването ѝ там, и ще замести Рамката на Общността за държавната помощ за научни изследвания и развитие.

Тази рамка ще се прилага до 31 декември 2013 г. След консултации с държавите-членки, Комисията може да измени рамката преди тази дата въз основа на важни съображения, свързани с политиката на конкуренция или политиката на научни изследвания, или за да бъдат отчетени други политики на Общността или международни ангажименти. Комисията възнамерява да извърши преглед на рамката 3 години след влизането ѝ в сила.

Комисията ще прилага тази рамка към всички нотифицирани проекти за помощ, по които тя ще е длъжна да се произнеса след публикуването на рамката в *Официалния вестник*, дори ако проектите са нотифицирани преди публикуването ѝ. Това включва индивидуалните помощи, предоставяни по одобрени схеми за помощ и нотифицирани на Комисията в изпълнение на задължението за индивидуално нотифициране на такива помощи.

В съответствие с Известието на Комисията относно определянето на приложимите правила за оценка на незаконосъобразна държавна помощ⁵⁰, по отношение на помощите, за които не са подадени нотификации, Комисията ще прилага:

- тази рамка, ако помощта е предоставена след влизането ѝ в сила;
- във всички останали случаи – рамката, която е била в сила към датата на предоставяне на помощта.

⁵⁰ ОВ С 119, 22.5.2002 г., стр.22.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Формуляр за предоставяне на обобщена информация за помощите в съответствие с разширеното задължение за отчетност (раздел 10.1)

- (1) Помощ в полза на (име на предприятието или предприятията получатели на помощта, посочете дали е/са МСП или не):
- (2) Идентификационни данни на схемата за помощ (присвоени от Комисията идентификационни данни на съществуващата схема или схеми, по която/които се предоставя помощта):
- (3) Публична институция (публични институции), предоставяща/и помощта (наименование и адрес на органа или органите, предоставящ/и помощта):
- (4) Държава-членка, в която се изпълнява подпомаганият проект или подпомаганата мярка:
- (5) Вид на проекта или мярката:
- (6) Кратко описание на проекта или мярката:
- (7) Където е приложимо, допустими разходи (в EUR):
- (8) Сконирана сума на помощта (в брутно изражение), в EUR:
- (9) Интензитет на помощта (% от брутният еквивалент на помощта):
- (10) Условия за изплащане на предлаганата помощ (ако има такива):
- (11) Планирана начална и крайна дата на проекта или мярката:
- (12) Дата на предоставяне на помощта: